

Skripta
za početne radionice japanskog
Makoto

Mihaela Bošnjak, Tomislav Mamić, Željka Ludošan

5. listopada 2022.

Sadržaj

1	001: Uvod u radionice japanskog jezika.....	3
2	002: Glasovni sustav japanskog - hiragana.....	5
3	003: Imenice i pokazne zamjenice.....	8
4	004: Osobne zamjenice i oslovljavanje ljudi; čestice と i や.....	11
5	005: Spojni glagol.....	16
6	006: Pridjevi kao imenski predikat.....	19
7	007: Opisni oblik pridjeva.....	23
8	008: Glagoli I.....	25
9	009: Glagoli II.....	28
10	010: Glagoli III.....	30
11	012: Prilozi.....	33
12	013: Priložne oznake mjesta.....	35
13	014: Priložne oznake vremena.....	37
14	015: Količina I.....	39
15	016: Količina II.....	42
16	017: Pitanja i završne čestice.....	44
17	018: い oblik.....	46
18	019: っ oblik.....	48
19	020: Upotrebe い oblika I.....	50
20	021: Upotrebe っ oblika I.....	52
21	022: Složene rečenice.....	54

Uvod u radionice japanskog jezika

Cilj radionica

Učenje japanskog je posao za cijeli život, a ove početne radionice trebale bi vam služiti kao pomoć pri prvim koracima na tom putu. Osim uvoda u pismo, glasovni sustav i gramatiku, na radionicama ćemo se dotaknuti i kulturno-povijesnih tema, kao i dobrih strategija za samostalno učenje koje su primjenjive ne samo na japanski jezik nego i šire.

Organizacija

Radionice su ugrubo podijeljene na teme koje sadrže nekoliko predavanja. Svaki tjedan započinje predavanjem koje služi kao uvod u samostalni rad. Na vama je odgovornost da preko tjedna uložite nešto svog vremena u vježbu i istraživanje novih stvari o kojima pričamo na predavanju.

Domaće zadaće

U samostalnom radu vodit će vas domaće zadaće koje su sastavni dio predavanja i kao takve su obavezne. Osim što vam daju uvid u to koliko ste dobro savladali novo gradivo, zadaće služe i predavačima kako bismo mogli ponavljati stvari koje su bile teške ili nejasne i brže prijeći preko stvari koje su svima bile jasne i lagane.

Obilježja japanskog jezika

Zvuk

- 5 samoglasnika sličnih hrvatskim
- ~15 suglasnika od kojih većina ima hrvatski ekvivalent
- suglasnici se nikad ne pojavljuju sami - uvijek u paru suglasnik+samoglasnik
- moraički jezik (hrv. je slogovni) - svaka mora jednako traje
- sa svim varijacijama, u japanskom postoji jedva nešto više od 100 različitih mora - manje jedinstvenih kombinacija za riječi
- more mogu imati uzlazni ili silazni naglasak
- naglasak jako varira od narječja do narječja

Pismo

- paralelno se koriste 3 pisma:
 - hiragana - ひらがな
 - katakana - カタカナ
 - kanji - 漢字
- hiragana i katakana su glasovna pisma - simboli predstavljaju izgovor
- kanji znakovi su ideogrami - ne predstavljaju izgovor nego značenje
- ne postoje razmaci - granice među riječima vidimo iz prijelaza među pismima

Gramatika

- dosta jednostavnija nego hrvatska, ali **potpuno** drugačija
- aglutinativni (*ljepljiv*) jezik - na riječi se dodaju predmetci i nastavci
- ne postoje rod ni broj, a funkciju padeža nose čestice (imenice su nepromjenjive riječi)
- odnos imenskih riječi u rečenici određuju čestice
- postoje samo dva glagolska vremena - prošlost i neprošlost
- glagoli uvijek na kraju rečenice (SOP, hrvatski je standardno SPO)
- jedine promjenjive riječi su glagoli i i-pridjevi
- granica između glagola i pridjeva je jako tanka
- imenice imaju razne posebne uloge koje u hrvatskom nemaju

Kratka povijest

- slično kao i kod slavenskih jezika, japanski također jako dugo nije imao pismo
- pretpostavlja se da se jezik počeo razvijati prije otprilike 2200 godina, te da su ga donijeli doseljenici
- u 8. st. započinje kulturna razmjena s Kinom - uvoz pisma
- u početku se koriste samo kanji ideogrami koji nisu dobro prilagođeni za japanski jezik
- velik utjecaj kineske književnosti na razvoj japanskog jezika
- kasnije dvorske žene razvijaju svoje jednostavnije fonetsko pismo (hiragana)
- kroz srednji i rani novi vijek događaju se razna pojednostavljenja fonetike
- u 19. i 20. st. jezik počinje sličiti današnjem japanskom
- poslije 2. svj. rata poslijednja veća reforma jezika - pojednostavljen sustav pisanja i određen standardni skup kanji znakova
- poslije 2. svj. rata velik priljev stranih riječi, pretežno iz engleskog jezika

Pristojnost i poštovanje

- vrlo važni kulturni koncepti - imaju velik utjecaj na jezik
- relativni društveni položaj govornika i sugovornika određuje način na koji govore
- mlađi, neiskusniji i oni niže u hijerarhiji se svojim nadređenima uvijek pristojno obraćaju
- prijatelji i članovi obitelji međusobno razgovaraju kolokvijalno
- u službenim situacijama koristi se način govora koji sugovorniku iskazuje poštovanje

Glasovni sustav japanskog - hiragana

Organizacija glasova

U japanskom jeziku glasovi dolaze u *mōrama* (jap. はく - *otkucaj*). Mōra je izgovorna jedinica slična slogu, no za razliku od slogova, mōrama se duljina nikad ne mijenja. Iako su mōre uvijek jednake duljine, ovisno o riječi i situaciji ćemo im mijenjati visinu tona (npr. kraj upitne rečenice vs. izjavne).

Mōre dolaze u skupu jednog suglasnika i jednog samoglasnika ili samo jednog samoglasnika. Mōre mogu nositi naglaske baš kao što u hrvatskom jeziku jedan slog sadrži jedan naglasak. Zbog same prirode jezika i zbog gore navedenih razloga, u japanskom jeziku je nemoguće napisati riječi koje sadrže više uzastopnih suglasnika u svom sastavu kao na primjer riječ "stol". U riječi "stol" je jedino moguće napisati "to" jer je jedini dio riječi koji sadrži suglasnik i samoglasnik jedan za drugim.

Postoji samo jedna "iznimka" u japanskom jeziku, a to je hiragana ん (*n, η, m*) koji nije niti samoglasnik niti suglasnik zbog svoje prirode izgovora, i koji nikad ne može započeti riječ. Izgovara se tako da zrak izlazi kroz nos pa se zato zove i nazalni¹ glas.

Zapis glasova

Japanski jezik ne zapisuje pojedinačne glasove nego mōre. U tablici ispod nalazi se 46 osnovnih znakova pisma hiragana. Mōre u istom stupcu počinju istim suglasnikom, one u istom redu završavaju istim samoglasnikom. Jedina iznimka ovome je ranije spomenuti ん.

	~	k	s	t	n	h	m	y	r	w	~
a	あ	か	さ	た	な	は	ま	や	ら	わ	ん
i	い	き	^a し	^b ち	に	ひ	み		り		
u	う	く	す	^c つ	ぬ	^d ふ	む	ゆ	る		
e	え	け	せ	て	ね	へ	め		れ		
o	お	こ	そ	と	の	ほ	も	よ	ろ	を	

Izgovor glasova

● あ・い・う・え・お

Samoglasnici se, izuzev *u*, izgovaraju gotovo kao i u hrvatskom. Glas *u* je u japanskom znatno plići (jezik je blizu nepcu) i "spljošten" (usne su u prirodnom položaju, ne zaokružene) u odnosu na hrvatski. Glasovi *e* i *i* su također nešto plići (japanski glasovi su općenito takvi, ali razlike su najuočljivije na *u* i *e*).

● か・き・く・け・こ

Suglasnik *k* je identičan hrvatskom, zajedno sa svojim zvučnim parom *g*. Zvučnost se označava dijakritičkim znakom *tenten* (dosl. točka-točka ili zarez-zarez, službeno 濁点・だくてん) kao u primjerima u nastavku:

か *ka* が *ga*
く *ku* ぐ *gu*
こ *ko* ご *go*

¹od lat. *nasus* - *nos*

● さ・し・す・せ・そ

Iako je glas *s* isti kao u hrvatskom, zbog sitne razlike u izgovoru glasa *i*, u mōri *si* dolazi do palatalizacije. Nastali glas se u eng. zapisu zapisuje kao *shi*, a izgovara se kao mekša verzija hrvatskog š. Ova promjena utječe na izgovor mōre ^a し.

Kao i u hrvatskom, zvučni par *s* je glas *z* koji ispred *i* zbog palatalizacije prelazi u *đ*. Ovo utječe na izgovor じ. U eng. zapisu, budući da nemaju slovo *đ*, pišu *ji*. U japanskom glas *z* ima blagu primjesu glasa *d*.

● た・ち・つ・て・と

Glas *t* ima svoj zvučni par *d* kao i u hrvatskom. Oba se glasa ispred *i* palataliziraju u *ć* i *đ*, što utječe na izgovor znakova ^b ち i ぢ. Valja uočiti kako je izgovor znakova じ i ぢ identičan. Izuzev rijetkih slučajeva glasovnih promjena u kojima drugi od dva uzastopna ち prelazi u ぢ, **uvijek koristimo** じ.

Zbog velike razlike u izgovoru glasa *u*, *t* se ispred *u* izgovara kao hrvatski glas *c*. Ovo utječe na izgovor znaka ^c つ. Zvučna verzija prelazi iz *c* u *dz* koji se zbog primjese *d* u jap. glasu *z* ne razlikuje od *z*. Zbog toga je izgovor glasova ず i づ identičan. Kao i u slučaju じ i ぢ, izuzev iznad opisanih glasovnih promjena **uvijek pišemo** ず.

● な・に・ぬ・ね・の、 ま・み・む・め・も

Glasovi *n* i *m* ne razlikuju se od hrvatskih.

● ら・り・る・れ・ろ

Glas *r* znatno se razlikuje od hrvatskog. U hrvatskom *r*, vrh jezika je usmjeren prema gore što mu omogućuje da "vibrira". Ovo omogućuje korištenje hrvatskog *r* kao jezgre sloga (npr. *prst*). U japanskom *r*, vrh jezika je gotovo paralelan s nepcem što ga čini sličnim glasovima *t*, *d* i *l*. S obzirom da u japanskom glas *l* ne postoji, mnogi japanci ne razlikuju *r* i *l*.

● は・ひ・ふ・へ・ほ

Ispred *u*, dolazi do pomaka glasa *h* prema naprijed što ga po zvuku čini sličnim glasu *f*. U eng. zapisu će zbog toga znak ふ biti pisan kao *fu*, međutim hrvatski (a i engleski) glas *f* **ne odgovara** japanskom izgovoru. U hrvatskom je glas *f* zubnounsni (gornji zubi dodiruju gornju usnu), ali u japanskom ostaje potpuno otvoren pa je po zvuku negdje **između hrvatskih *f* i *h***.

U japanskom se glasovi *h*, *b* i *p* po zvučnosti grupiraju u jedan skup, gdje se *h* smatra bezvučnom, *p* poluzvučnom², a *b* zvučnom varijantom. Zvučnost se označava kao i kod ostalih znakova, a za poluzvučnost (glas *p*) koristi se oznaka *maru* (dosl. *kružić*, službeno 半濁点・はんだくてん).

● や・ゆ・よ

Glas *j* u ovim znakovima identičan je hrvatskom. Treba paziti pri čitanju latiničnog zapisa jer se u eng. notaciji zvuk hrvatskog *j* zapisuje znakom *y*, a *j* iz eng. notacije je hrvatski zvuk *đ*.

● わ・を

Ovi zvukovi predstavljaju dvoglas *wa* i *wo*. U modernom japanskom, dvoglas *wo* se više ne koristi (izgovara se kao *o*), ali je znak を zadržan kao gramatička oznaka. U hrvatskom se suglasnik *w* ne pojavljuje, ali izgovor je između glasova *u* i *o*.

²Budući da u hrvatskom nemamo *poluzvučne* glasove, ovo je doslovni prijevod japanskog 半濁音 (はんだくおん).

Dvoglasni iz *i*

Osim kao samostalni znakovi, や, ゆ i よ se mogu pojaviti kao "mali znakovi" iza drugih znakova hiragane koji završavaju samoglasnikom *i*. U tom slučaju dolazi do dvoglasa³ u mōrama u kojima nema glasovnih promjena. U mōrama し, じ i ち umjesto dvoglasa dolazi do zamjene samoglasnika *i* samoglasnikom *a*, *u* ili *o*. Pogledajmo primjere ispod:

jap.	hr.	eng.	jap.	hr.	eng.
きや	<i>kja</i>	<i>kya</i>	しよ	<i>śo</i>	<i>sho</i>
りよ	<i>rjo</i>	<i>ryo</i>	じゅ	<i>đu</i>	<i>ju</i>
にや	<i>nja</i>	<i>nya</i>	ちゃ	<i>ća</i>	<i>cha</i>

Glotalna⁴ stanka つ

Mali znak つ (jap. 促音・そくおん) označava pauzu - prekid toka zraka kroz glasnice jezikom. U eng. zapisu piše se kao ponovljeni suglasnik (npr. がっこう → *gakkou*) pa ga nekad zovu i *double consonant*. Međutim, taj naziv je potpuno besmislen u kontekstu japanskog jezika i treba ga izbjegavati. Pojavljuje se ili kao dio riječi ili kao rezultat glasovne promjene.

Dugi samoglasnici

U japanskom je česta pojava produljenja samoglasnika. Dugi samoglasnici nastaju kad se iza more koja završava nekim samoglasnikom pojavi još jedna mora koja sadrži samo taj isti samoglasnik, ili iznimno u sljedećim situacijama:

ei→*ee* せんせい (učitelj) → *sensē*
ou→*oo* ousama (kralj) → *ōsama*

Tako ćemo na primjer riječ きょう (*danas*) pročitati kao *kjo.o*, koristeći točku da odvojimo mōre.

Vježba

Pročitajte sljedeće riječi:

1. ねこ *mačka*
2. いぬ *pas*
3. しゅくだい *domaća zadaća*
4. せんぱい (nema dosl. prijevoda)
5. がっこう *škola*
6. とうきょう *Tokio*
7. きょうと *Kyoto*

Zapišite sljedeće riječi hiraganom:

1. *to.ri* - *ptica*
2. *mo.ri* - *šuma*
3. *shu.mi* - *hobi*
4. *shi.n.pa.i* - *briga/zabrinutost*
5. *a.sa.t.te* - *preksutra*
6. *O.o.sa.ka*
7. *To.o.ka.ma.chi*

Bonus bodovi: とくしゅそうたいせいりろん

³Dva uzastopna samoglasnika izgovorena tako da se prvi "prelije" u drugi.

⁴lat. *glotis* - *glasnice*

Imenice i pokazne zamjenice

Imenice

Imenice u japanskom su nepromjenjive riječi bez roda, broja i padeža kojima imenujemo bića, stvari, pojave, pojmove, pa čak i radnje. Imenice se mogu opisivati i koristiti za opisivanje drugih imenica, a na sebe mogu lijepiti razne nastavke. Zamjenice u japanskom se gramatički ponašaju kao imenice.

Naučimo neke česte imenice:

ねこ	mačka
----	-------

Sad kad smo to riješili, možemo na ostale manje bitne:

しよくぶつ	biljke	どうぶつ	životinje	くだもの	voće
き	drvo	とり	ptica	りんご	jabuka
かわ	rijeka	にわとり	kokoš	はな	cvijet
こうえん	park	いぬ	pas	なし	kruška
は	list	うし	krava	うめ	šljiva
つち	zemlja	むし	kukac	いちご	jagoda
いえ	kuća	いろ	boja	ぶどう	grožđe
にわ	dvorište	うま	konj	すいか	lubenica

I za kraj, najčešća zamjenica:

わたし	ja
-----	----

Pokazne zamjenice - これ、それ、あれ¹

Pokazne zamjenice これ、それ、あれ ponašaju se kao imenice i koriste se za ukazivanje na neku stvar, osobu, događaj ili čak apstraktan pojam. U japanskom jeziku pokazne zamjenice ovise o tome koliko je stvar na koju se ukazuje udaljena od govornika.

これ	ovo	relativno blizu govorniku
それ	to	blizu sugovorniku, a udaljeno od govornika
あれ	ono	udaljeno i od govornika i od sugovornika

Zamislimo da u ruci držimo jabuku. Zatim nam dođe netko i pita nas što je to. Tada možemo reći:

これ は りんご です。 *Ovo je jabuka.*

Ako tu istu jabuku dodamo toj drugoj osobi tada možemo reći:

それ は りんご です。 *To je jabuka.*

Ako smo ukrali tu jabuku i ne želimo da nas ulove možemo baciti jabuku u susjedovo dvorište i reći:

あれ は りんご です。 *Ono je jabuka.*

Posvojna čestica - の

Česticu の možemo koristiti kao posvojnu česticu. Njome izražavamo pripadnost jedne cjeline drugoj.

<riječ koja posjeduje> の <riječ koja pripada>

おばあちゃん の ケーキ *bakina torta*

Opisna čestica - の

Čestica の se može koristiti i kao opisna čestica. Jednom imenicom možemo opisati drugu uz pomoć čestice.

<riječ kojom opisujemo> の <riječ koja se opisuje>

かわ の むし *riječni kukac*

き の は² *lišće drveća*

はな の いろ *boja cvijeta*

Imenica *boja* opisuje se imenicom *cvijet*, pa tako はな の いろ postaje *boja od cvijeta*. Osim općih imenica mogu se koristiti i osobne zamjenice, kao i vlastita imena.

わたし の ねこ *moja mačka*

たなか さん の ほん *Tanakina knjiga*

Također, mogu se koristiti i vremenske oznake.

きょう の てんき *vrijeme danas*

らいねん の たんじょうび *rođendan sljedeće godine*

Posvojna zamjenica の može se koristiti za spajanje više međusobno povezanih opisa za redom.

ともだち の ねこ の いろ *boja prijateljičine mačke*

Ovdje se nalaze dva ulančana opisa:

ともだち の ねこ *prijateljičina mačka*

ねこ の いろ *boja mačke*

¹Iako se これ、それ i あれ mogu pisati kanji znakovima, u pravilu se pišu hiraganom.

²*Lišće drveća* se zapravo češće čita このは

Pokazne zamjenice i čestica - の

Pokazne zamjenice se isto mogu koristiti u kombinaciji s の, ali tada one mijenjaju oblik u この, その, あの.³

prošireni oblik	→	skraćeni oblik
これの	→	この
そのの	→	その
あのの	→	あの

この ぶどう *ovo grožđe*

あの とり *ona ptica*

Primjeri za vježbu

Lv. 1

1. たなか さん の ねこ
2. この ほん
3. はな の いろ
4. その うま
5. あの すいか

Lv. 2

1. は の むし
2. かわ の つち
3. こうえん の しょくぶつ
4. にわ の どうぶつ

Lv. 3

1. あの こうえん の き の とり
2. この たなか さん の りんご の き

³この、その、あの se kao i これ、それ i あれ u pravilu pišu hiraganom.

Osobne zamjenice i oslovljavanje ljudi; čestice と i や

Osobne zamjenice

Izražavanje prvog lica jednine(ja):

Izraz	Spol	Ton i/ili situacija u kojoj se koristi
わたし	M i Ž	neutralan, formalan
わたくし	M i Ž	jedan od najformalnijih oblika
わたくしめ	M i Ž	još formalnije od わたくし i izražava poniznost
あたし	Ž	može zvučati slatko pa ga češće koriste mlađe žene
ぼく	M	donekle neformalni muški, konotaciju djetinjatosti dobije jedino ako je u hira-gani
じぶん	M i Ž	pojavljuje se češće zadnje vrijeme u modernom japanskom
うち	M i Ž	M koriste kada pričaju o svom unutarnjem krugu u malo neformalnijim okolnostima, ali većinom Ž

Izražavanje drugog lica jednine(ti) za muškarce i žene:

あなた neutralni, kada se piše kanji znakovima tada je formalan

あなた koristimo za osobe čije ime ne znamo, žene ponekad od milja koriste あなた kad se obraćaju svome mužu.

Korištenje じぶん kao osobne zamjenice 1. lica je u zadnje vrijeme uzelo maha. Prije se koristila u edo periodu uglavnom među vojnicima, a u modernom jeziku se u kansaiju povremeno koristi kao zamjenica za 2. lice. To sve skupa ovu upotrebu čini dosta nespretnom i trebalo bi je izbjegavati.

U japanskom jeziku, kada govorimo o sebi, najčešće koristimo neku osobnu zamjenicu poput わたし, a kad govorimo o drugim osobama tada češće koristimo njihovo ime koje na kraju ima priljepljen nastavak (npr.-さん, ともきさん) koji određuje relativnu poziciju u društvenoj hijerarhiji i međusobni odnos.

Ako znamo ime osobe, tada koristimo njeno ime.

Pristojnije je reći:

ともきさん、すいか が すき? *Tomoki, voliš lubenice?*

nego

あなた、すいか が すき?¹ *Ti voliš lubenice?*

¹Ovo zvuči kao da žena pita muža - *Dragi, voliš li lubenice?*

かれ	on, dečko	neutralni muški
かのじよ	ona, cura	neutralni ženski

かれ i かのじよ koristimo kada pričamo o trećoj osobi čije ime ne znamo ili nam je ta osoba glavna tema priče pa ime ne moramo ponavljati. Nikad ne koristimo za osobe koje ne poznamo jer izražavaju bliskost. Umjesto toga koristimo *あのかた、あのひと*...Osim toga, *かれ* i *かのじよ* može značiti "cura" i "dečko" u intimnom smislu.

かれ	の	につき	<i>njegov dnevnik</i>		
わたし	の	かのじよ	の	につき	<i>dnevnik moje cure</i>

Izražavanje drugog lica jednine(ti) na pogrdne ili neprikladne načine:

Izraz	Spol	Ton i/ili situacija u kojoj se koristi
そなた	M i Ž	pjesnički „ti“, arhaizam
きみ ²	M i Ž	primarno se koristi kad se stariji obraća puno mlađem od sebe
あんた	Ž	arogantniji, češće koriste Ž nego M
おまえ	M	pogrdno, ponekad se koristi među muškim prijateljima
てめえ	M i Ž	pogrdno
きさま	M i Ž	pogrdno, nekoć bio izraz <i>keiga</i> ³

Ako razgovaramo sa osobom koju smatramo inferiornom ili na istoj razini tada možemo koristiti inferiorne osobne zamjenice, uz napomenu da one mogu zvučati poprilično nepristojno i uvrijediti osobu.

Izražavanje prvog lica jednine(ja) u situacijama koje zahtijevaju pristojnost prema sugovorniku:

Izraz	Spol	Ton i/ili situacija u kojoj se koristi
わたくし	M i Ž	formalni
おれ	M	najneformalniji muški, u hiragani ima konotaciju kao da osnovnoškolac priča
わし	M	gotovo izumijela riječ, koriste stariji ljudi samo u blizini Hiroshime (ne koriste ju više ni stariji ljudi), sada se koristi kao zezancija i u mangama
わい	M i Ž	koristi se samo u šali
われ	M i Ž	najčešće se koristi u pisanom tekstu ili formalnim okolnostima kada se obraća grupi

Izražavanje prvog lica množine(mi) za muškarce i žene u formalnim situacijama:

われわれ	koristi se u formalnim situacijama kada jedna osoba predstavlja grupu, također se može koristiti i <i>われら</i> ali je manje formalno
------	---

²Osoba koja govori *きみ* je iznad osobe za koju se to izgovara, ponekad *きみ* koriste muške osobe kada se obraćaju svojoj jako bliskoj prijateljici

³Keigo je napredni pristojni oblik koji se koristi kako bismo iskazali poštovanje i poniznost

われ i われわれ koriste tvrtke u poslovnim mail-ovima.

Bonus: せつしや ja koristili su šoguni

Nastavci za imena

• Nastavci vezani uz društveni položaj

-さん koristimo za nepoznate osobe i osobe prema kojima želimo biti pristojni, te općenito za odrasle osobe. Neke imenice već u sebi imaju nastavak さん i obično iskazuju poštovanje prema onom na što se odnose.

Izraz	Osoba koja ga koristi
おじょうさん	kćer, mlada dama
みなさん	svi
おおやさん	stanodavac, stanodavka

Ovisno o tome govorimo li o ljudima iz naše ili iz tuđe obitelji trebamo koristiti prikladne nazive za članove obitelji.

unutra		van	unutra		van
ちち	tata	おとうさん	そふ	djed	おじいさん
はは	mama	おかあさん	そぼ	baka	おばあさん
あに、あにき	stariji brat	おにいさん	おじ	stric	おじさん
あね、あねき	starija sestra	おねえさん	おば	teta	おばさん
おとうと	mlađi brat	おとうとさん	おっと	muž	ごしゅじん
いもうと	mlađa sestra	いもうとさん	つま	žena	おくさん

-さま koristimo za osobe prema kojima želimo iskazati posebno poštovanje. Koristimo li -さま govoreći o sebi, ostavljamo dojam da imamo jako visoko mišljenje o sebi i da smo nepristojni.

みなさま	(poštovani) svi
おきやくさま	(poštovani) gost, kupac, klijent
おかあさま	(poštovana) majka
ひめさま	princeza
かみさま	bog

Intimiziranje stvari sa さん i さま

Japanci ponekad koriste nastavke さん i さま kako bi pokazali poštovanje prema ljudima koji obavljaju neko zanimanje ili opisali nešto što im je drago ili blisko srcu.

ケーキヤさん	simpatična slastičarnica koja nam je draga
てんちょうさん	voditelj trgovine koji se brine za trgovinu i proizvode
おまわりさん	policijac koji patrolira ulicom i održava mir
おひさま	sunašce

-ちゃん zvuči djetinjasto, slatko i možemo koristiti među prijateljima. Kada pridodamo ちゃん na kraju nečijeg imena to označava da nam je ta osoba posebno draga. Najčešće se pridodaje curama.

-くん se koristi među prijateljima ili za mlađu osobu. Najčešće se koristi na kraju imena muških osoba, ali ako se koristi za cure tada zvuči ozbiljnije i kao iskaz poštovanja. Često se u poslovnom okruženju nadređeni ovako obraćaju zaposlenicima.

Odrasle osobe će za svoje prijatelje najčešće koristiti -さん.

-たち dodajemo na osobne zamjenice ili direktno na ime kada želimo govoriti o grupi ljudi i to na način da ga dodamo na ime osobe ili osobnu zamjenicu koja tu grupu predstavlja. Neformalni nastavak od -たち je -ら i koristi se na jednak način, ali zbog toga što zvuči sirovije i koristi se na razne načine, najsigurnije je koristiti -たち.

ともこたち と いく。 *Idem s Tomoko i njezinima...*

かのじよたち が さげんだ。 *Zavrištale su.*

かれら が みえない。 *Ne vidim ih.*

ぼくら が そうじ する。 *Mi ćemo počistiti.*

● Nastavci vezani uz zvanja

Određena zvanja ili pozicije u društvu možemo koristiti kao nastavke na kraju imena, ali i kao imenice same za sebe. U tom slučaju se drugi nastavci na njih ne dodaju.

しゃちょう	vlasnik tvrtke
ぶちょう	direktor odjela
しゅにん	glavna odgovorna osoba, šef
せんせい	učitelj, doktor
せんぱい	iskusnija osoba od koje učite
てんちょう	voditelj trgovine

たなかしゅにん、しよるい を どうぞ!

Šefe Tanaka, izvolite papire!

おのせんせい は げんき です か?

Je li učitelj Ono u redu?

けいこちゃん は まつだせんぱい が きらい。 *Keiko mrzi Matsudu.*

Čestice za nabranje: と i や

Česticu と koristimo za nabranje stvari ili ljudi na način da stavimo と između imenica ili ljudi koje nabranamo. Kada nabranamo moramo nabrojati sve stvari koje su u skupu koji definiramo.

Kakva pića voli Matsuda?

ぎゅうにゅう と おちゃ と みず。 *Mlijeko, zeleni čaj i vodu.*

Matsuda voli točno ta tri pića.

Tko to ide u dućan?

まつだ と ももこ。 *Matsuda i Momoko.*

Česticu や također koristimo za nabranje imenica, ali njome nabranamo stvari koje samo predstavljaju dio u skupini stvari o kojoj pričamo.

Kakva pića ne voli Matsuda?

さけ⁴ や ぶどうしゅ や あまみず。 *Pića kao što su sake, vino i kišnica.*

Matsuda ne voli ta tri pića i druga slična njima.

⁴さけ je naziv za japansko vino od riže, ali može općenito značiti bilo kakvo alkoholno piće.

Spojni glagol

Teorija

Spojni glagol nam omogućuje da izrazimo identitet (npr. *Ono je mačka.*), opis (npr. *Nebo je bilo plavo.*) ili pripadnost skupini (npr. *Rajčice su zapravo voće!*). U japanskom spojni glagol obavlja iste zadaće, ali se, za razliku od hrvatskog glagola *biti*, koristi **samo kao spojni glagol** dok *biti* ima i drugo značenje - *postojati*, *biti prisutan*. Zbog toga ćemo morati paziti kad je glagol *biti* spojni glagol, a kad ima svoje pravo značenje.

Prošlost, neprošlost i negacija

Za razliku od hrvatskog i engleskog, u japanskom postoje samo dva glagolska vremena - prošlo i neprošlo. Budućnost se izražava kontekstom rečenice i tipom glagola (glagoli radnje su uvijek u budućnosti, a stanja u sadašnjosti), kao recimo u hrv. *sutra idem u Japan* - glagol *idem* je zapravo u prezentu, ali zbog riječi *sutra* to shvaćamo kao plan za sutra - budućnost.

Kao i u hrvatskom, glagole možemo negirati. Dok u hrv. za to koristimo pomoćne riječi (npr. *ne vidim*, *nisam jeo...*), u jap. je negacija zapravo nastavak glagola, kao i vrijeme. Osim ova dva, postoji još puno raznih glagolskih oblika koji mijenjaju nastavak glagola, i svi se oni nižu određenim redoslijedom.

Kolokvijalni i pristojni oblik

	neprošlost	prošlost		neprošlost	prošlost
potvrдно	だ	だった		です	でした
negirano	じゃ ¹ ない	じゃ ¹ なかった		では ¹ ありません ²	では ¹ ありませんでした

Pristojnost

U japanskoj kulturi i jeziku, pristojnost je puno bitnija nego kod nas. Svi predikati imaju svoje pristojne oblike. S prijateljima i obitelji razgovarat ćemo kolokvijalno, ali sa strancima i nadređenima uvijek ćemo koristiti pristojne oblike.

Uočiti ćemo da su kolokvijalni oblici uvijek kraći od pristojnih - što nam dulje treba da nešto kažemo, to pristojnije.

Tema rečenice - čestica は

U hrvatskom jeziku tema je nešto što saznajemo iz sadržaja teksta ili razgovora. U japanskom, tema je gramatički pojam - dio rečenice koji kaže o čemu ta rečenica (a možda i one poslije) govori. Tema se u rečenici označava česticom koja se piše kao は (ha), ali izgovara kao わ (wa)³.

Kao što ćemo vidjeti, tema je često (ali ne uvijek) i subjekt japanske rečenice, ali između teme i subjekta postoje velike razlike. Znajući kako reći temu, možemo reći i svoje prve potpune rečenice na japanskom!

¹じゃ je skraćeno od では, a は je zapravo čestica teme. Svo ovo skraćivanje i spajanje dogodilo se davno i danas nije podložno gramatičkim promjenama.

²Ponekad se kao pristojan oblik može čuti i じゃありません, ali to u nekim situacijama može zvučati pomalo neobražvano pa ga je najbolje izbjegavati dok nismo sigurni u pravilan način upotrebe.

³Uvedeno reformom jezika poslije WW2 radi lakšeg čitanja. Kad bi se pisalo わ, u nekim bi se situacijama imenica i čestica mogle dvoznačno shvatiti kao nastavci glagola.

あれは ねこ だ。	<i>Ono je mačka.</i>
それは わたしの かばん だった。	<i>To je bila moja torba.</i>
これは りんご じゃない。	<i>Ovo nije jabuka</i>
あの ひとの なまえは たけし じゃなかった。	<i>Onaj čovjek se nije zvao Takeši.</i>
(dosl. <i>Ime onog čovjeka nije bilo Takeši.</i>)	

Pokušajmo sljedeće rečenice prevesti na japanski:

1. *Ono je moja kuća.*
2. *To nije cvijet.*
3. *Ime ove rijeke je Sava.*

Tema rečenice nije ograničena samo na jednu rečenicu. Ako u sljedećim rečenicama ne promijenimo temu, sugovornik će pretpostaviti da nastavljamo pričati o istoj. Također, ako uopće ne kažemo temu, vrlo je često pretpostaviti da smo mi (わたし) tema.

Subjekt - čestica が

Za razliku od teme, subjekt funkcionira slično kao u hrvatskom - govori točno tko vrši radnju u rečenici. Dok čestica は stavlja naglasak na ono što ćemo reći poslije, čestica が naglašava subjekt kao bitan:

わたしは ねこ だ。	<i>Ja sam mačka.</i>
わたしが ねこ だ。	Ja sam mačka.

Nadovezivanje na kontekst - čestica も

Osnovna upotreba ove čestice je izbjegavanje ponavljanja nečeg što smo već rekli. Iako se može upotrijebiti u različitim ulogama u rečenici, zasad ćemo je koristiti u ulozi teme ili subjekta:

あれは いぬ です。	<i>Ono je pas.</i>
あれも (いぬ です)。	<i>I ono isto.</i>
すいかは くだもの だ。	<i>Lubenice su voće.</i>
りんごも (くだもの だ)。	<i>I jabuke isto.</i>

Kad želimo za više tema reći istu stvar, možemo ih nabrojati česticom も:

りんごも すいかも くだもの です。	<i>I jabuke i lubenice su voće.</i>
わたしも わたしの ともだちも こうこうせい です。	<i>I ja i moj prijatelj smo srednjoškolci.</i>

Vježba

- Prevedi na hrvatski i promijeni pristojnost na japanskom:

1. PR: まるは ねこ です。→ まるは ねこ だ。 *Maru je mačka.*
2. わたしは はやし だ。
3. Sava は かわの なまえ です。
4. わたしの いぬの なまえは じゃまたろう だった。
5. あの はなの なまえは 「ばら」 でした。
6. それは あなたの りんご じゃない。
7. かれの なまえは たけし ではありません。
8. それは きんぎょ じゃなかった。
9. わたしの ともだちの とりの なまえは ぼち ではありませんでした。

- Prevedi na japanski pristojno i kolokvijalno:

1. *Fuji je planina.*
2. *Lubenice nisu povrće.*
3. *Onaj pas je bio moj prijatelj.*
4. *Onaj konj nije bio moj prijatelj.* (ovo u jap. ne zvuči bezobrazno jer *konj* nije uvreda)

Pridjevi kao imenski predikat

Pridjevi u japanskom su vrste riječi koje opisuju imenice i dijelimo ih prema nastavcima na: い、な i の pridjeve. U japanskom je moguće da jedna riječ ulazi u više vrsta riječi, pa su tako な i の pridjevi ujedno i imenice.

U rječničkom obliku, い pridjevi uvijek završavaju na い, dok な i の pridjevi mogu završavati na bilo koji znak.

い pridjevi

Naučimo neke korisne い pridjeve vezane uz boje:

しろい	bijelo
くろい	crno
くらい	tamno
あかるい	svijetlo
あおい	plavo, plavo-zeleno, zeleno(svjetlo na semaforu), nezrelo
あかい	crveno
きいろい	žuto

Neki korisni い pridjevi vezani uz oblike:

おおきい	veliko	せまい	usko
ちいさい	malo	ひろい	široko
まるい	okruglo	ふかい	duboko
しかくい	četvrtasto	あさい	plitko

Korisni pridjevi koji su slični u hrvatskom, ali bitno različiti:

むずかしい	teško (potrebno je mnogo truda)
おもい	teško (ima veliku težinu)
ふとい	debelo
あつい	debelo
ほそい	tanko
うすい	tanko, slabo, polu-prozirno

ふとい i ほそい se koriste za većinu stvari, uglavnom cilindrične objekte i ljude, dok se あつい i うすい koriste za plosnate stvari i stvari koje su naslagane jedno na drugo.

I šećer na kraju:

かわいい	slatko (za osobe, čupave kućne ljubimce i ostale stvari od kojih možete dobiti infarkt)
あまい	slatko (okus), naivno
おもしろい	zanimljivo, zabavno
すごい	super, odlično (za osobe, situacije, kada se nečemu divite), grozno
うるさい	(nešto što mi) ide na živce, glasno

Imenski predikat je onaj predikat koji sadrži pravi glagol već pridjev ili imenicu i spojni glagol.

その ねこ は くろい。 *Ta mačka je crna.*
 にほんご の べんきょう は むずかしい。 *Učenje japanskog je teško.*
 デスクトップ ピーシー は おもい。 *Desktop PC je težak.*

Konjugacije い pridjeva

	Pozitivno	Negativno
Neprošlost	-い	-くない
Prošlost	-かった	-くなかった

ほん が あつくなかった。 *Knjiga nije bila debela.*
ひくい やま は むずかしくない。 *Niska planina nije teška(za svladati).*
 ライブ が すごかった。 *Live je bio odličan.(Live koncert)*

な pridjevi

な pridjevi su različiti po tome što se drugačije konjugiraju. Zovemo ih tako jer im se mora pridodati な kada se nalaze ispred imenice u neprošlom pozitivnom vremenu.

Zanimljiva stvar kod njih je to što se u svim ostalim slučajevima konjugiraju kao imenice, što zapravo i jesu. To znači da se, kada rečenicu završavamo な pridjevom, umjesto nastavka な dodaje spojni glagol kao i kod imenica.¹ Time se sam pridjev pretvara u imenski predikat.

きれいな そら *lijepo nebo*
 そらはきれいだ。 *Nebo je lijepo.*

すき	drago, svidljivo
きらい	mrsko
きれい	lijepo, čisto
しずか	tiho
ふくざつ	komplikirano
かんたん	jednostavno, nekomplikirano
めんどろ	problematično

¹Iako, u kolokvijalnom jeziku, だ se na kraju ponekad zna izostaviti.

Konjugacije な pridjeva		
	Pozitivno	Negativno
Neprošlost	-な/-だ	-じゃない
Prošlost	-だった	-じゃなかった

かんたんな もんだい だ。 *Problem je jednostavan.*

へや は きれい じゃなかった。 *Soba nije bila čista.*

まるい め が すき だ。 *Svidaju mi se okrugle oči.*

の pridjevi

の pridjevi su zapravo imenice koje opisuju druge imenice tako da ih se povezuje česticom の. Konjugiraju se kao obične imenice.

オレンジ	naranča, narančasto
みどり	zelenilo, zeleno
みどりいろ	zelena boja, zelene boje
むらさき	ljubičasta, ljubičasto
ピンク	roza, rozo
はいいろ	siva, boja pepela

Konjugacije の pridjeva		
	Pozitivno	Negativno
Neprošlost	-の/-だ	-じゃない
Prošlost	-だった	-じゃなかった

もうふ は むらさき じゃなかった。 *Deka nije bila ljubičasta.*

みどりいろ だった。 *Bila je zelene boje.*

ピンクの はな が すき じゃない。 *Ne volim rozo cvijeće.*

Pristojni oblici

な i の pridjevi, kada se konjugiraju u pristojnom obliku, konjugiraju se isto kao imenice, dok i pridjevi imaju svoja pravila. U negativnom obliku mogu se koristiti -です i -ます oblik, s time da je -ます oblik formalniji od -です.

Konjugacije な i の pridjeva u pristojnom obliku		
	Pozitivno	Negativno
Neprošlost	-です	-じゃないです / -じゃありません
Prošlost	-でした	-じゃなかったです / -じゃありませんでした

Konjugacije い pridjeva u pristojnom obliku

	Pozitivno	Negativno
Neprošlost	-です	-くないです / -くありません
Prošlost	-かったです	-くなかったです / -くありませんでした

Ako želite da zvuči još formalnije, možete じゃ pretvoriti u では (čita se kao でわ).

Opisni oblik pridjeva

U prethodnoj smo lekciji naučili što je to imenski predikat i kako se koristi. Naučili smo reći *ona mačka je crna*, a danas ćemo naučiti nešto naizgled jednostavnije - kako reći *crna mačka*.

Teorija - opisni oblik

Opisni oblik riječi je onaj kojim ta riječ opisuje imenicu. Opis uvijek prethodi imenici na koju se odnosi. I u hrvatskom jeziku, to je istina za jednostavne slučajeve gdje se radi o jednom ili više pridjeva (npr. *crveni auto*, *lijepi plavi Dunav*). Međutim kad opis nije samo pridjev već cijela zavisna rečenica (npr. *mačka koju sam jučer vidio*), ta rečenica slijedi nakon imenske riječi koju opisuje.

U japanskom jeziku, situacija je jednostavnija - kakav god opis bio, uvijek prethodi imenici na koju se odnosi.

U tablici ispod dan je opisni oblik い, な i の pridjeva.

+ neprošlost	+ prošlost	- neprošlost	- prošlost
~ い	~ かった	~ くない	~ くなかった
いい	よかった	よくない	よくなかった
~ な *	~ だった	~ じゃない	~ じゃなかった
~ の *	~ だった	~ じゃない	~ じゃなかった

Vidljivo je da svi oblici osim prvog stupca za な i の odgovaraju kolokvijalnim predikatnim oblicima koje smo naučili u prošloj lekciji. Ovo je dio veće pravilnosti u jeziku koja vrijedi i za glagole, a koja nam omogućuje da na jednostavan način imenicama pridružujemo složene opise. Pridjev いい (*dobro*) u prošlosti je bio よい. Iako se osnovni oblik s vremenom počeo izgovarati kao いいい, svi izvedeni oblici dolaze iz よい.

Značenje prošlosti i negacije opisnog oblika

U hrvatskom jeziku, pridjevi nemaju prošlost i negaciju pa nije jednostavno odrediti što točno takvi pridjevi u japanskom znače. Pogledajmo neke primjere.

しろい ねこ	<i>bijela mačka</i>
たかかった き	<i>drvo koje je bilo visoko</i>
おおきくない いえ	<i>kuća koja nije velika</i>
あまくなかった りんご	<i>jabuka koja nije bila slatka</i>
しずかな こうえん	<i>tihi park</i>
びょうき だった ともだち	<i>prijatelj koji je bio bolestan</i>
かんたん じゃない もんだい	<i>zadatak koji nije jednostavan</i>
きらい じゃなかった とり	<i>ptica koju nisam mrzio¹</i>

Kao što možemo primijetiti u primjerima iznad, prijevod u hrvatskom jeziku je elegantan samo u jednostavnom slučaju gdje pridjev nije ni u prošlosti ni negiran.

¹U jap. ovakav način govora implicira da je govorniku ptica ipak bila pomalo draga.

Opisivanje ljudi i životinja

U hrvatskom jeziku uobičajeno je ljude opisivati pridjevima kao i sve ostale imenske riječi, ali u japanskom to nije uvijek tako. Često se umjesto riječi koja označava osobu opisuju dijelovi tijela povezani s osobinom koja se opisuje. Isto vrijedi i za opisivanje životinja.

たなかさんは たかい Tanaka je visok ✕
 たなかさんは せが たかい。 Tanaka je visok. ✓ (dosl. Tanaka je visokog stasa.)
 たかぎさんは あしが はやい。 Takagi je brz. (brzo trči)
 すずきさんは あたまが いい。 Suzuki je pametna. (dosl. ima dobru glavu)
 たかなしさんは めが わるい。 Takanashi loše vidi. (dosl. ima loše oči)

Valja primijetiti da su rečenice iznad zapravo potpune - pridjevi u njima su u predikatnom obliku. Nadalje, u njima se pojavljuju i čestica は i が². Iako je u odnosu na hrvatski jezik jako neobično, u ovakvim situacijama temu možemo protumačiti kao *Govoreći o*, npr. *Govoreći o Takagiju, noge su mu brze*².

Opisna rečenica

Ovo je u odnosu na hrvatsku gramatiku poprilično stran koncept pa ćemo ga samo spomenuti, ali moguće je cijelu rečenicu pretvoriti u opis tako da njezin predikat stavimo u opisni oblik:

たなかさんは あしが はやい。→ あしが はやい たなかさん

Rečenica koju smo iskoristili kao opis je あしが はやい (dosl. noge su brze). S obzirom na to da je s lijeve strane imenici (たなかさん), ta rečenica postaje njezin opis. Nadalje, u opisnim rečenicama se čestica が koja označava subjekt vrlo često mijenja u の. Ovaj の ima znatno drugačiju ulogu od posvojne čestice na koju smo navikli! Pogledajmo nekoliko primjera:

あし (が/の) はやい たなかさん brzonogi Tanaka
 あたま (が/の) いい すずきさん pametna Suzuki
 め (が/の) わるい たかなしさん Takanashi koja loše vidi

Vježba

1. 黒い ねこ
2. あかくない とり
3. かわいい たなかさん
4. あの ねこは 黒かった。
5. あれは あかくない とり でした。
6. たなかさんは かわよくなかった。
7. あの 黒い ねこは あしが はやくない。
8. あの あたまの いい とりは あかかった です。
9. あしの はやくない たなかさんは かわよくなかった。

²Ipak ćemo se truditi prevoditi rečenice u oba smjera tako da budu prirodne. Tako bi spomenuti primjer bilo ljepše prevesti kao *Takagi je brzonog* ili *Takagi ima brze noge*. U spomenutom obliku rečenice, čestica が zapravo označava objekt.

Glagoli I

Teorija

Glagoli su, uz い pridjeve, jedina druga promjenjiva vrsta riječi u japanskom. Mijenjaju se dodavanjem nastavaka (ごび - dosl. *rep riječi*). Dodani nastavci mogu na razne načine utjecati na značenje glagola, mijenjajući oblik, vrijeme, pristojnost ili čak vrstu riječi.

Osnovni oblik glagola zove se **rječnički oblik** (じしょけい), jer su glagoli tako pisani u rječniku, a karakteristika mu je da svi glagoli završavaju glasom *u*. Postoji više slogova hiragane koji završavaju tim glasom, ali ne pojavljuju se svi na kraju glagola. Oni koji mogu doći na kraju glagola su く, ぐ, す, ぬ, む, ぶ, う, つ i る.

Prema načinu na koji se mijenjaju, glagoli su podijeljeni u sljedeće tri skupine:

skupina	količina	učestalost	gnjavaža
nepravilni	≈ 1%	≈ 25%	***
いちだん ¹	≈ 33%	≈ 25%	*
ごだん ¹	≈ 66%	≈ 50%	**

U repu glagola sadržano je jako puno informacija pa je stoga važno dobro poznavati sve moguće nastavke i oblike. Za početak, naučit ćemo dvije osnovne promjene - prošlost i negaciju.

Prošlost i... neprošlost

U japanskom jeziku postoje samo dva eksplicitna glagolska vremena - prošlost i neprošlost. U neprošlom obliku sadržana su značenja budućnosti i sadašnjosti, a uvijek su jasna iz konteksta i vrste glagola. Dijelimo ih na glagole stanja i glagole promjene - u neprošlom vremenu glagoli stanja označuju sadašnjost (u kontekstu rečenice), a glagoli promjene budućnost (opet u kontekstu rečenice).

Kao informacija na repu glagola, vrijeme je **uvijek na zadnjem mjestu**. Neprošlost poznajemo po zadnjem glasu *u*, a prošlost po た ili だ. Ranije spomenuti rječnički oblik zapravo je kolokvijalni (kratki) neprošli oblik glagola.

Negacija

Kao kod い pridjeva, negaciju prepoznavamo po nastavku ない. Kao i ranije, negacija je u repu na predzadnjem mjestu, i može se kombinirati s informacijom o vremenu. Iako u praksi zbog mutne granice između glagola i い pridjeva ova informacija uopće nije bitna, zgodno je primijetiti da se negirani glagol zapravo ponaša kao い pridjev.

¹Glagoli su klasificirani kao いちだん i ごだん u japanskom obrazovnom sustavu. U starijim udžbenicima za strance, često ih se naziva -ru i -u glagolima. Na radionicama ćemo te nazive izbjegavati jer su potpuno promašeni - oslanjaju se na latinicu, a i postoje ごだん (-u) glagoli koji završavaju na -ru.

いちだん glagoli

Što se tiče količine informacija koju treba zapamtiti, ovo je najlakša skupina glagola. Nužan (ali ne dovoljan) uvjet da bi glagol pripadao ovoj skupini je da završava na glasove *-iru* ili *-eru*. Problem u prepoznavanju ovih glagola je u tome što u ごだん skupini postoje glagoli koji završavaju na る, a ispred imaju glasove *i* ili *e* pa je u općenitom slučaju za takve nemoguće odrediti kojoj skupini pripadaju. U praksi postoje i istozvučni glagoli u obje skupine (npr. きる kao いちだん - *nositi odjeću*, kao ごだん - *prerezati* ili かえる kao いちだん - *promijeniti*, kao ごだん - *vratiti se*), ali ovi primjeri su relativno rijetki pa ih je lako zapamtiti.

	neprošlost	prošlost
poz.	～る	～た
neg.	～ない	～なかった

Tablica iznad pokazuje osnovne kombinacije vremena i negacije za いちだん glagole. Ako smo dobro proučili い pridjeve, uočiti ćemo da je drugi red identičan onome što već znamo o njima. Pogledajmo neke primjere i njihova značenja.

みる	<i>vidjet/pogledat ću</i>
みた	<i>vidio/pogledao sam</i>
みない	<i>neću vidjeti/pogledati</i>
みなかった	<i>nisam vidio/pogledao</i>

Uočimo sljedeće:

- Glagol u japanskom ne nosi nikakvu informaciju o subjektu - pretpostavili smo da je subjekt *ja* i muškog roda. Ovakve su pretpostavke u japanskom svakodnevne - bitno je znati tko izriče rečenicu.
- みる prevodimo i kao *vidjeti* i kao *pogledati*. Za većinu glagola ne postoji prijevod "jedan za jedan" - situacije u kojima se koriste različite su u odnosu na hrvatski pa nije dovoljno samo naučiti riječ već i kontekst u kojem se prirodno koristi.
- Neprošlost je protumačena kao budućnost. Osim za glagole stanja, ovo je gotovo uvijek tako. Kasnije ćemo naučiti poseban glagolski oblik kojim kažemo da se radnja upravo događa.

Naučimo neke korisne glagole:

(を) みる	<i>vidjeti</i>	(が) みえる	<i>vidjeti se</i>	(が) いる	<i>biti</i> (za živa bića)
(を) でる	<i>izići</i>	(を) あける	<i>otvoriti</i>	(を) しめる	<i>zatvoriti</i>
(が) ねる	<i>leći, spavati</i>	(が) おきる	<i>ustati</i>	(を) あげる	<i>dati, podići</i> i još 25 značenja

Čestica direktnog objekta を

Iako se čita kao お, iz povijesnih i praktičnih razlika, piše se znakom を čiji se izgovor u modernom japanskom ne pojavljuje. Kao i ostale čestice, dolazi na kraju imenica ili imeničkih izraza, a označava

²Vid (svršenost) glagola je oblik koji ukazuje na to je li radnja u tijeku ili završena. Neki primjeri: *gledati* - *pogledati*, *jesti* - *pojesti*, *stajati* - *zastati*.

objekt glagola. U većini slučajeva odgovara akuzativu u hrvatskom jeziku. Jedna lako uočiva razlika je da se koristi za sredstvo po kojem ili kroz koje se vrši kretnja (npr. いえを 出る - *izići iz kuće*, dosl. *izići kuću*).

Glagoli koji mogu imati direktni objekt zovu se prijelazni (eng. *transitive*). U japanskom, za ove je glagole vrlo bitno da je objekt ili izrečen ili prethodno poznat. U hrvatskom, po objektu osim prijelaznih i neprijelaznih postoji i treća kategorija - povratni (eng. *reflexive*). Njih prepoznavamo po povratnoj zamjenici *se* koja im je pridružena (npr. *Vratio je knjigu* → prijelazni, *Vratio se* → povratni). U japanskom se povratna zamjenica ne koristi na ovaj način. Umjesto nje, značenja povratnih glagola su vrlo često sadržana u neprijelaznim parovima prijelaznih glagola kao u paru みる → みえる.

Primjeri

りんごを たべる。	<i>Pojesti jabuku. / Pojest ću jabuku.</i>
とりを みた。	<i>Vidio sam pticu.</i>
ほんを あげない。	<i>Ne dati knjigu. / Neću dati knjigu.</i>
いえを でなかった。	<i>Nisam izišao iz kuće.</i>
すずき ³ さんは まどを あけた。	<i>G. Suzuki je otvorila prozor.</i>

Vježba - prevedite sljedeće rečenice na hrvatski:

Lv. 1

1. みた。
2. たべない。
3. あげる。
4. あけなかった。

Lv. 2

1. ねこを みた。
2. たけし⁴くんは たべない。
3. りんごを あげる。
4. はこを あけなかった。

Lv. 3

1. こどもたちは ねこを みた。
2. たけしくんは にんじんを たべない。
3. りんごと みかんを あげる。
4. かれは はこを あけなかった。

Lv. 4

1. ちいさい こどもたちは くろい ねこを みた。
2. たけしくんは きらいな にんじんを たべない。
3. あかい りんごと おいしい みかんを あげる。
4. かれは あの ふるい はこを あけなかった。

³すずき je prezime i ne govori nam radi li se o muškoj ili ženskoj osobi.

⁴たけし je muško ime.

Glagoli II

Nepravilni glagoli

Glagole kojima se na nepredvidiv način osim gramatičkog repa mijenja i korijen (prvi dio riječi) smatramo nepravilnima. U japanskom postoji jako malo takvih glagola. Najčešća četiri dana su u tablici ispod, a ostale nećemo sresti još jako dugo.

značenje	poz. neprošlost	poz. prošlost	neg. neprošlost	neg. prošlost
<i>doći</i>	くる	きた	こない	こなかった
<i>raditi, činiti</i>	する	した	しない	しなかった
<i>ići</i>	いく	いった	いかない	いかなかった
<i>biti</i> (za neživo)	ある	あった	ない	なかった

Usporedimo li predzadnji i zadnji stupac, uočiti ćemo da i za nepravilne glagole vrijedi pravilna tvorba prošlosti negacije (ない → なかった). Od četiri iznad navedena glagola, *いく* je zapravo uljez - izuzev prošlosti i *て* oblika (kojeg ćemo naučiti nešto kasnije), ponaša se kao *ごだん* glagol.

する glagoli

Naučivši glagol *する* moguće je izreći puno više od njegovog osnovnog značenja. U japanskom postoji potkategorija imenica koje u kombinaciji s nekim oblikom glagola *する* funkcioniraju kao glagoli.

benkyō	<i>učenje</i>
たけし ¹ くんは benkyōを しない。	<i>Takeši neće učiti.</i>
sōji	<i>čišćenje</i>
たかぎ ² さんは heyāを そうじした。	<i>G. Takagi je očistio sobu.</i>
sentaku	<i>pranje odjeće</i>
すずき ² さんは sentakuを しなかった。	<i>G. Suzuki nije oprala rublje.</i>

Kod *する* glagola postoji zanimljiva pojava u korištenju čestice *を*. S obzirom na to kako se tvore, smisleno je reći npr. *そうじを する* (dosl. *raditi čišćenje*). Međutim, kad želimo reći da smo očistili *nešto*, čestica *を* nam treba da bismo označili to *nešto*, pa je smisleno reći *neštoを そうじする*. Neki *する* glagoli koriste se pretežno bez čestice *を*, neki je gotovo uvijek imaju, a postoje i glagoli gdje su oba slučaja jedako česta. Ovo je jedna od stvari koje nema smisla eksplicitno pokušavati učiti - najbolje je pogledati puno primjera i "dobiti osjećaj" za prirodnu upotrebu.

Čestica mete i lokacije に

Ova čestica pojavljuje se okvirno u dvije različite upotrebe - kao oznaka lokacije za glagole stanja ili kao cilj/meta glagola radnje. Problem u upotrebi najčešće proizlazi iz razlika u shvaćanju glagola stanja u odnosu na hrvatski jezik - iako se filozofija donekle poklapa, postoje glagoli koji su u hrvatskom aktivni, a u japanskom se izražavaju glagolom stanja i obratno. Da stvar bude zabavnija, jedan

¹Muško ime.

dio glagola za lokaciju može koristiti i česticu に i で (lokacija za aktivne glagole). Zbog toga je u početku najbolje glagole učiti zajedno s česticama koje uz njih idu. Većina glagola bit će smisljena u odnosu na hrvatski, ali oslonimo li se potpuno na hrvatski "zdravi razum", jedan dio glagola bit će nam jako neintuitivan.

Lokacija glagola stanja

Dva prava glagola stanja koje smo dosad naučili su glagoli bivanja いる i ある. Njihova lokacija uvijek je označena s に.

いえに ねこが いる。 *U kući je mačka.*
はこに りんごが あった。 *U kutiji su bile jabuke.*

Meta aktivnih glagola

U ovom slučaju, *meta* se može široko shvatiti. Za glagole kretanja, meta je krajnje odredište (hr. lokativ):

にほんに いく。 *Idem u Japan.*
ともだちの いえに くる。 *Doći ću kod prijatelja. (dosl. Doći ću do prijateljeve kuće.)*

Za glagole u kojima se objekt prenosi, meta je ili polazište ili odredište objekta (hr. dativ):

ともだちに ほんを あげた。 *Dao sam knjigu prijatelju.*
せんせいは たけしに ほんを あげた。 *Učitelj je Takesiju dao knjigu.*
せんせいに ほんを かりた。
*Posudio sam knjigu od učitelja. (ne Učitelju sam posudio knjigu!)*³

Neki glagoli mogu promijeniti značenje ili konotaciju ovisno o tome koju česticu lokacije koristimo:

ゆかに ねた。 *Legao sam na pod. (pod je meta)*
ゆかで ねた。 *Zaspao sam na podu. (pod je mjesto radnje)*

Vježba

Prevedi na hrvatski:

1. すずきさんは がっこうに いかなかった。
2. かれの ともだちの ねこは いえに きた。
3. にほんごを べんきょうする。
4. かばんに かぎが ない。
5. やまだ²さんは ともだちに おかねを かりた。
6. やまださんの ともだちは かれに おかねを あげた。

²Prezime.

³U hrvatskom koristimo jedan glagol za oba smjera posuđivanja (*posuditi nekome* i *posuditi od nekoga*), ali u japanskom su to dva odvojena glagola (かす i かりる).

Glagoli III

ごだん glagoli

Po količini riječi najbrojnija, po nastavcima najšarenija skupina glagola. Završavaju na devet različitih glasova hiragane podijeljenih prema obliku u prošlosti u tri skupine po tri. Zovu se ごだん (dosl. *pet razina*) zbog pet različitih baza za nastavke.

rječnički oblik	prošlost	negacija	negacija u prošlosti
く	いた	かない	
ぐ	いだ	がない	
す	した	さない	
ぬ		なない	
む	んだ	まない	ない → なかった
ぶ		ばない	
う		①わ ない	
つ	った	たない	
る		らない	

Prva podskupina ima različite repove za prošlost dok je u druge dvije nastavak isti. U početku nam to može stvarati probleme - vidimo li npr. glagol うった, ne možemo znati radi li se o osnovnom obliku うう (nepostojeća riječ), うつ (*udariti*) ili うる (*prodati*). Jedino rješenje ovog problema je iskustvo. Nasreću, glagoli s kojima bi mogla nastati zabuna obično imaju vrlo različita značenja pa iz konteksta znamo koji je ispravan.

Negacija je, iako jedinstvena za svaki od devet nastavaka, opisana vrlo laganim pravilom - zadnji znak hiragane treba promijeniti u varijantu koja na kraju ima samoglasnik *a* i dodati ない. Jedina iznimka (zaokruženo u tablici) su glagoli na う za koje う umjesto u あ prebacujemo u わ.

Naučimo neke korisne ごだん glagole.

かく	<i>napisati</i>	きく	<i>čuti, pitati</i>	おく	<i>ostaviti</i> (negdje)
およぐ	<i>plivati</i>	いそぐ	<i>požuriti</i>	ぬぐ	<i>skinuti</i> (odjeću sa sebe)
はなす	<i>pričati/pustiti</i>	だす	<i>iznijeti, izbaciti</i>	さがす	<i>potražiti</i>
しぬ	<i>umrijeti</i> - jedini ぬ glagol u modernom japanskom!				
よむ	<i>pročitati</i>	のむ	<i>popiti</i>	やすむ	<i>odmoriti se</i>
よぶ	<i>dozvati</i>	とぶ	<i>poletjeti/skočiti</i>	あそぶ	<i>igrati se</i>
いう	<i>reći</i>	かう	<i>kupiti</i>	うたう	<i>pjevati</i>
まつ	<i>pričekati</i>	もつ	<i>ponijeti/imati</i> (kod sebe)	たつ	<i>ustati</i>
はしる	<i>potrčati</i>	つくる	<i>izraditi, napraviti</i>	のる	<i>voziti se/jahati</i>

で kao mjesto radnje

Ranije smo naučili da česticu に možemo koristiti kao lokaciju za glagole stanja. Za aktivne glagole, mjesto na kojem se njihova radnja odvija označavamo česticom で. Pogledajmo neke primjere:

こうえんで あそぶ。 *Igrati se u parku.*
 いざかやで さけを のむ。 *Popiti sake u birtiji.*
 でんしゃで うたう。 *Pjevati u vlaku.*

Neki glagoli za koje bismo iz hrvatskog intuitivno očekivali česticu で koriste česticu に. Iz perspektive japanskog, to je sasvim logično, ali dok ne steknemo još malo iskustva, vjerojatno će nam biti čudno.

うみに およぐ。 *Plivati u moru.* (točno je i うみで およぐ)
 でんしゃに のる。 *Voziti se u vlaku.*

で kao sredstvo radnje

U hrvatskom, sredstvo radnje označavamo instrumentalom (npr. *pisati olovkom*). Međutim, u hrvatskom instrumentalom označavamo i živa bića s kojima zajedno obavljamo neku radnju (npr. *razgovarati s prijateljem*). Između te dvije upotrebe postoji vrlo bitna razlika - ispred živih bića uvijek se pojavljuje s, a ispred stvari nikad. To će nam pomoći da znamo kad instrumental u japanski smijemo prevesti česticom で.

えんぴつで かく。 *Pisati olovkom. ✓*
 ともだちで そうじする。 *Čistiti prijateljem. ✗*

と kao oznaka sudionika

Kako bismo ispravili problem u primjeru iznad, naučit ćemo još jednu upotrebu čestice と. Ranije smo je koristili za nabranje, povezujući međusobno imenice. U ovoj upotrebi, čestica と povezuje svoju imenicu s predikatom:

ともだちと そうじする。 *Čistiti s prijateljem. ✓*
 ともだちと おとうとと あそぶ。 *Igrati se s prijateljem i mladim bratom.*

と kao oznaka doslovnog citata

Česticu と možemo koristiti i na kraju bilo kakve rečenice ili sintagme da bismo istu označili kao citat. Ovo je vrlo česta upotreba s glagolima čija radnja uključuje neki oblik komunikacije.

こうえんで まつと すずきさんが いった。 *G. Suzuki je rekao da će čekati u parku.*
 やまださんは たなかさんに すきだと いった。 *G. Yamada je rekao G. Tanaki da mu se sviđa.*

Vježba

Lv. 1

1. かわない。
2. かいた。
3. だす。
4. またない。
5. しんだ。

Lv. 2

1. あたらしい くつを かわない。
2. てがみを かいた。
3. ごみを だす。
4. ともだちを またない。
5. とりは しんだ。

Lv. 3

1. あたらしい くつを そのみせで かわない。
2. おとうさんに ながい てがみを かいた。
3. やまださんは ごみを ださなかった。
4. たけしくんは ともだちを またなかった。
5. すずきさんの きれいな とりは しんだ。

Lv. 4

1. あたらしい くつを そのみせで かわないと むらかみさんは いった。
2. * おおさかに いる おとうさんに ながい てがみを かいた。
3. * ごみを ださなかった やまださんは いえを でた。
4. たけしくんは おとうとと ともだちを まった。

ili

たけしくんは ともだちを おとうとと まった。

U čemu je razlika? :)

5. すずきさんの きれいな とりは とりかごで しんだ。

Prilozi

Analogno pridjevima koji opisuju **kakva** je imenica, prilozi su riječi koje opisuju **kako** se odvija radnja predikata. Međutim, za razliku od pridjeva koji odgovaraju samo na pitanja o tome kakva je imenica, prilozi o radnji mogu reći nešto više. Ugrubo ih možemo podijeliti na vremenske (*kada?*), mjesne (*gdje?*), načinske (*kako?*) i količinske (*koliko?*).

U japanskom osim priloga postoji i posebna kategorija imenica (priložne imenice) koje mogu obavljati sličnu funkciju. O priložnim imenicama ćemo naučiti sljedećih tjedana.

Pravi prilozi u japanskom

S obzirom da su povezani direktno s predikatom, mjesto priloga u rečenici nije pretjerano bitno. Običaj ih je staviti ili na početak rečenice ili odmah ispred predikata.

もう	<i>već</i> (uz poz. glagol)	まだ	<i>još uvijek</i>
たくさん	<i>puno</i>	すこし	<i>malo</i>
ちよつと	<i>malo, nakratko</i>	また	<i>opet, ponovno</i>
ゆっくり	<i>polako, opušteno</i>	とても	<i>jako, potpuno, skroz</i>

Prilozi od pridjeva

U hrvatskom, pridjev u 3. licu jednine srednjeg roda možemo koristiti kao prilog. U japanskom, pridjevi se u priloge pretvaraju vrlo jednostavnom zamjenom nastavka.

pridjev	prilog
い	く
いい ¹	よく
な	に
の	に

Pogledajmo neke primjere:

これは いい ところだ。	<i>Ovo je dobro mjesto. (kakvo mjesto?)</i>
よく たべた。	<i>Dobro sam se najeo. (kako sam se najeo?)</i>
たけしさんの へやは きれいだ。	<i>Takešijeva soba je čista. (kakva soba?)</i>
たけしくんは へやを きれいに そうじした。	<i>Takeši je lijepo očistio sobu. (kako je očistio?)</i>

Prilog + する

Kad koristimo prilog s glagolom する, značenje koje dobivamo je *učiniti nešto nekakvim, učiniti da bude nekako*. U hrvatskom za ovo značenje vrlo često postoji glagol koji ga spretnije izražava.

きれいにする。	<i>Uljepšati. dosl. Učiniti lijepim.</i>
おお にわを 大きく した。	<i>Povećao sam vrt. dosl. Učinio sam vrt većim.</i>

¹Sjetimo se da je いい nepravilan pridjev.

Prilog + なる

Osnovno značenje glagola なる je *postati*. U kombinaciji s prilogom, dobivamo značenje *postati nekakvo*. U hrvatskom, glagoli koje bismo koristili za prijevod kombinacije sa する moći će se koristiti i ovdje, ali će biti povratni (objekt će im biti zamjenica *se*). Ovaj ćemo izraz koristiti kad želimo da je nešto samo od sebe postalo nekakvo.

きれいに なる。 *Uljepšati se. dosl. Postati lijep.*

にわは 大きく なった。 *Vrt se povećao. dosl. Vrt je postao veći.*

Vježba

Prevedite na hrvatski:

1. たけくんは まだ いえに いる。
2. 鈴木さんは もう いえを でた。
3. いるか は さかなを たくさん たべる。
4. にほんごが すこし わかる。
5. また くる。
6. ゆっくり え を みる。
7. かのじよは とても きれいな 人だ。
8. さつきちゃんの ^{ちい}けしゴムは 小さく なった。
9. へやの ^{しろ}かべを 白く ぬった。
10. 日は みじかく なった。
11. やまは きれいに なる。
12. てんきは さむく なった。
13. まつの 木が たかく なる。
14. となり の パンやさん²は パンを やすく した。
15. さつきちゃんは かみを みじかく しない。
16. 鈴木さんは おとうとの コーヒーを あまく した。
17. こどもたちは ぜんぜん しずかに しなかった。
18. * かみを みじかく した さつきちゃんは かわいかった。

²Često se dućan ili obrt koji se nečim bavi zove kao i ono čime se bavi s nastavkom や, npr. ほんや, パンや, ラーメンや. Radnike je onda običaj zvati prema mjestu gdje rade s nastavkom さん, npr. ほんやさん, ぱんやさん, ラーメンやさん itd.

Priložne oznake mjesta

U hrvatskom jeziku lokaciju izričemo koristeći posebnu vrstu riječi - prijedloge - u kombinaciji s lokativom. U japanskom prijedlozi ne postoje, ali čestice に i で obavljaju funkciju lokativa kako smo naučili ranije. Ono što nismo naučili je kako odrediti prostorne odnose među imenicama.

Imenice umjesto prijedloga

U jezicima u kojima nema prijedloga, njihovu funkciju obavlja posebna kategorija imenica (*odnosne imenice* od eng. *relational noun*). Budući da je japanski takav jezik, položaj u prostoru izricat ćemo na pomalo drugačiji način u odnosu na ono na što smo navikli. Pogledajmo za početak neke osnovne odnosne imenice:

ここ	<i>ovdje</i>	そこ	<i>tamo</i>	あそこ	<i>ondje</i>
うえ	<i>gore</i>	した	<i>dolje</i>		
みぎ	<i>desno</i>	ひだり	<i>lijevo</i>		
まえ	<i>ispred</i>	うしろ	<i>iza</i>		
なか	<i>unutar</i>	そと	<i>izvan</i>		

S obzirom da se radi o imenicama, način na koji se u japanski prevodi recimo *u kutiji* je u početku prilično neintuitivan - *u 'unutar' od kutije*. Pogledajmo neke primjere:

うえ		
木の上に		<i>nad drvetom dosl. iznad od drveta</i>
ひだり		
いえの 左に		<i>lijevo od kuće - ovo je vrlo doslovno i u hrvatskom!</i>
たかぎさんの	まえて	<i>pred Takagijem</i>
なか		
はこの中に		<i>u kutiji</i>

Čestica から kao početna točka

Iako ova čestica ima razne upotrebe, po ideji su sve slične - から označava početnu točku ili početak neke radnje. Prijedlog kojim ćemo prevesti ovu česticu, slično kao i kod に i で, ovisi o glagolu - iskoristit ćemo ono što najtočnije prenosi značenje iz japanskog. Pogledajmo neke primjere:

はこの中から	<i>iz kutije</i>
やまの上から	<i>dosl. od iznad planine - ovisi o glagolu, može biti npr. s planine</i>
で	
いえを出た。	<i>Izišao sam iz kuće.</i>
いえから出た。	<i>Izišao sam iz kuće.</i>

Čestica まで kao krajnja točka

Analogno čestici から, まで označava završnu točku ili kraj neke radnje:

あの木まで *do onog drveta*
 たけしさんの いえの うしろまで はしった。 *Otrčao sam iza Takešijevе kuće.*
 いえから がっこうまで あるく。 *Hodat ću od kuće do škole.*

Čestica へ kao smjer

Čestica へ označava smjer nekog kretanja ili neke radnje. Sam cilj koji je naveden nije toliko bitan u usporedbi s putem ili smjerom, za razliku od čestice に kod koje je cilj puno bitniji. Čestica へ također naglašava udaljenost ili napor koji je potrebno uložiti za dolazak do cilja:

東京に行く。 *Idem u Tokio. (Moje putovanje završava u Tokiju, sigurno želim ići tamo.)*
 東京へ行く。 *Idem prema Tokiu. (Možda je moj cilj tamo, a možda nije, ono što je bitno je da idem u to)*

Čestica へ se može koristiti i za destinaciju:

日本へようこそ。 *Dobrodošli u Japan.*

Takvi su izrazi u pravilu vrlo pristojni i izražavaju zahvalnost putniku što je prevalio put do tog mjesta.

Čestica へ se također koristi za navođenje primatelja pisama:

たけし君へ。 *Za Takešija.*

Vježba

Prevedite sljedeće rečenice na hrvatski:

Lv. 1

1. あそこに ねこが いる。
2. ここは がっこうから とおい。
3. はこの中は くらい。
4. たけしさんは がっこうまで ^い行った。
5. ぎんこうの となりの みせまで ^く来る。

Lv. 2

1. あの木の上に ねこが いる。
2. この きつさてんは がっこうから とおい。
3. テーブルの下は この中は くらかった。
4. たけしさんは ここから がっこうまで 行った。
5. 川の ^{かわ}むこうから ぎんこうの となりの みせまで ^き来た。

Lv. 3¹

1. あの まつの木の下に くらい ねこが いた。

2. えきの むこうの きっさてんは がっこうから とおかった。
3. テーブルの下は この中に たけし君の ともだちの こいぬが いた。
4. たけし君は ゆうびんきよくの となりの みせから がっこうまで 行った。
5. 川の むこうから ぎんこうの となりの みせの みぎの きっさてんまで 来た。

Lv. 4*

1. あの まつの木の下にいた くろい ねこは もう いない。
2. えきの むこうに ある きっさてんは がっこうから とおかった。
3. テーブルの下に ある はこの中に たけし君の ともだちの こいぬが いた。
4. たけし君は ゆうびんきよくの となりに ある みせから しょうぼうしょの ちかくに ある がっこうまで はしった。
5. 川の むこうから ぎんこうの となりに ある みせの みぎに ある きっさてんまで 来た。

¹U ovom zadatku pojavljuju se dugački nizovi s česticom の. Iako su gramatički točni, nespretno ih je i govoriti i slušati pa se u pravilu ne koriste. Postoje načini da se takve duge nizove izbjegne, ali njih ćemo nešto kasnije detaljno proučavati. (vidi Lv. 4 zad. 2,3,4,5)

Priložne oznake vremena

Priložne imenice

U japanskom postoji klasa imenica koje se u određenim situacijama ponašaju kao prilozi. Takva upotreba ima dalekosežne posljedice za način na koji se u japanskom slažu kompliciranije rečenice. Neke od ovih priložnih imenica se koriste gotovo isključivo za formiranje priložnih oznaka i same za sebe gotovo da i ne znače ništa (iako su imenice!).

Najjednostavnija podskupina priložnih imenica su vremenske. Sve vremenske imenice imaju samostalno značenje i relativno jednostavnu upotrebu.

Vremenske imenice

ゆうべ	<i>sinoć</i>	けさ	<i>jutros</i>	こんばん	<i>večeras</i>	こんや	<i>noćas</i>
いま	<i>sada</i>	あさ	<i>jutro</i>	ひる	<i>podne</i>	よる/ばん	<i>noć/večer</i>

Kad ih koristimo kao priložnu oznaku vremena - kad želimo da u rečenici odgovaraju na pitanje *kada* - ove imenice ćemo uglavnom staviti na početak rečenice i uz njih **ne moramo staviti česticu** (ali možemo ako nam zatreba):

ゆうべ そとで ねた。 *Sinoć sam spavao vani.*
 けさ りんごを たべた。 *Jutros sam pojeo jabuku.*

Imenice za dane, tjedne, mjesece i godine uredno su posložene:

	dan	tjedan	mjesec	godina
pretprošli	おととい	せんせんしゅう	せんせんげつ	おとし
prošli	きのう	せんしゅう	せんげつ	きょねん
trenutni	きょう	こんしゅう	こんげつ	ことし
sljedeći	あした	らいしゅう	らいげつ	らいねん
preksljedeći	あさって	さらいしゅう	さらいげつ	さらいねん

Osim što ih možemo koristiti kao vremenske priloge u hrvatskom, možemo ih koristiti i kao obične imenice u japanskom:

きのう
 昨日の ばんごはんは おいしかった。 *Jučerašnja večera je bila fina.*
 ゆうべを おもいだした。

Prisjetio sam se prošle večeri. jer u hr. nije ispravno reći *Prisjetio sam se (čega) sinoć.*

Čestice から i まで s vremenom

Ranije smo vidjeli da čestice から i まで mogu označavati prostorni raspon (od ~ do). Na potpuno isti način možemo ih koristiti i za označavanje vremenskog raspona:

昨日から あさってまで *od jučer do preksutra*

きょう

今日から *od danas*

らいねん

来年まで *do sljedeće godine*

Vježba - Prevedite sljedeće rečenice na japanski

Lv. 1

1. *Sutra ću ići u školu.*
2. *Jučer sam vidio prijatelja.*
3. *Noćas idem u Japan.*
4. *Jutros su se djeca igrala.*

Lv. 2

1. *Sutra ću s Takešijem ići u školu.*
2. *Jučer sam u gradu vidio prijatelja.*
3. *Noćas avionom idem u Japan.*
4. *Jutros su se djeca igrala u parku.*

Lv. 3

1. *Sutra ću s Takešijem ići u novu školu.*
2. *Jučer sam u kafiću pokraj stanice vidio prijatelja.*
3. *Sljedeće godine ću avionom ići u Japan.*
4. *Jutros su se djeca loptom igrala u parku.*

Lv. 4*

1. *Škola u koju ću sutra ići s Takešijem je daleko.*
2. *Prijatelj kojeg sam vidio jučer u kafiću pokraj stanice mi je poslao pismo.*
3. *Razgovarao sam s prijateljem koji će sljedeće godine avionom ići u Japan.*
4. *Djeca koja su se jutros loptom igrala u parku sad su u školi.*

Količina I

Prije susreta s civilizacijom Kine, japanski jezik imao je svoj sustav brojanja koji je i danas prisutan u jeziku, ali u tragovima. U modernom jeziku uglavnom se koriste brojevi "uvezeni" iz Kine zajedno s kanji znakovima. Od starog sustava dovoljno je znati samo brojeve do deset, dok ćemo na novom sustavu naučiti brojati dokle god to praktično ima smisla.

Osnovni brojevi

Tablica ispod prikazuje stare brojeve s nastavkom za brojanje neživih stvari (つ). Ovi se brojevi koriste i danas. Valja primijetiti dvije stvari - pišu se kineskim znakom na kojeg je dodan brojač, a broj deset nema brojač već se on podrazumijeva kad se koristi staro čitanje.

Izuzev ovih deset brojeva, ostaci starog sustava mogu se naći u imenima i skamenjenim izrazima (npr. や. お. よろず - dosl. *osam deset desetisuća* = 800 000, u starijim tekstovima izraz za *jako puno*), kao i u nekim brojačima što ćemo vidjeti kasnije.

Paralelno su prikazani i novi brojevi koji uz sebe nemaju brojač, a kojima se broje i veće količine. U zagradama se nalaze čitanja koja se koriste rjeđe i u posebnim situacijama.

	arapski	ново čitanje	kanji	staro čitanje	kanji
	1	いち	一	ひと. つ	一つ
	2	に	二	ふた. つ	二つ
	3	さん	三	みつ. つ	三つ
	4	よん (し)	四	よつ. つ	四つ
	5	ご	五	いつ. つ	五つ
	6	ろく	六	むつ. つ	六つ
	7	なな (しち)	七	なな. つ	七つ
	8	はち	八	やつ. つ	八つ
	9	きゅう (く)	九	ここの. つ	九つ
	10	じゅう	十	とお	十
	100	ひゃく	百		
	1000	せん	千		
	10 000	まん	万		
	100 000 000	おく	億		

Pogledamo li pomno veće brojeve, uočiti ćemo da je svaki sljedeći imenovani broj 10 000 puta (4 nule) veći od prethodnog. U hrvatskom jeziku, imenovani brojevi uvećavaju se za po 1000 puta (3 nule). Ovo je u početku poprilično neugodna stvar na koju će se trebati naviknuti jer veći brojevi osim prevođenja zahtijevaju i preračunavanje u glavi (npr. $104\,301 = 104 \times 1000 + 3 \times 100 + 1$ na hrvatskom, ali $10 \times 10000 + 4 \times 1000 + 3 \times 100 + 1$ na japanskom).

Kombiniranje u veće brojeve

Osnovni princip po kojem se brojevi čitaju identičan je onom u hrvatskom jeziku. Kao i kod nas, pri spajanju se ponekad događaju glasovne promjene, a broj se izgovara od najveće znamenke prema nižima bez ikakvih iznenađenja. Pogledajmo nekoliko primjera:

四十二	<i>četrdeset dva</i>
三百六十四	<i>tristo šezdeset četiri</i>
五千六百三十三	<i>pet tisuća šesto trideset tri</i>

Gledajući znakove vjerojatno bismo mogli odrediti o kojem se broju radi, no čitanje je dodatno zakomplicirano glasovnim promjenama. U tablici ispod navedene su kombinacije koje se mijenjaju. Za brojeve iznad tisuću (まん, おく) glasovne promjene se ne događaju.

arapski	osnovno čitanje	十 (じゅう)	百 (ひゃく)	千 (せん)
1	いち	∅	∅	いっ. せん
2	に	に. じゅう	に. ひゃく	に. せん
3	さん	さん. じゅう	さん. びゃく	さん. ぜん
4	よん (し ¹)	よん. じゅう	よん. ひゃく	よん. せん
5	ご	ご. じゅう	ご. ひゃく	ご. せん
6	ろく	ろく. じゅう	ろっ. びゃく	ろく. せん
7	なな (しち ¹)	なな. じゅう	なな. ひゃく	なな. せん
8	はち	はち. じゅう	はっ. びゃく	はっ. せん
9	きゅう (く ¹)	きゅう. じゅう	きゅう. ひゃく	きゅう. せん

Ovako sastavljeni brojevi u govoru se u pravilu koriste zajedno s brojačima, a zapisuju se arapskim znamenkama. Zapisati broj kanji znakovima kao što smo ranije učinili u primjerima jednako je kao u hrvatskom ispisati broj riječima i vrlo se rijetko radi. Pogledajmo čitanja nekih brojeva.

29	に. じゅう. きゅう
384	さん. びゃく. はち. じゅう. よん
8 062	はっ. せん. ろく. じゅう. に
60 615	ろく. まん. ろっ. びゃく. じゅう. ご
548 593	ご. じゅう. よん. まん. はっ. せん. ご. ひゃく. きゅう. じゅう. さん

Izražavanje količine

Da bismo u rečenici izrazili količinu, na brojeve ćemo uglavnom morati dodati odgovarajući brojač. U japanskom, brojači su nastavci na brojeve koji odgovaraju na pitanje koliko *čega* ima, nešto slično kao mjerne jedinice u fizici (npr. koliko *metara*).

Pozicijom tako izražene količine u rečenici baviti ćemo se nešto kasnije, a zasad ćemo naučiti brojati koristeći neke osnovne brojače.

¹Ova alternativna čitanja smiju se pojaviti samo kad se radi o jednoj znamenki, nikad u sredini ili na kraju broja većeg od 10.

Osnovni brojači

U nastavku su prikazana čitanja brojača za sate (じ), ljude (にん) i loptaste stvari (こ).

Kad brojimo ljude, riječi za jednu i dvije osobe imaju potpuno drugačije (staro) čitanje od ostalih, iako se pišu istim znakovima.

Većina brojača ponaša se slično kao onaj za loptaste stvari (こ) u smislu da se čitaju kao spoj osnovnog čitanja broja i brojača, uz povremene glasovne promjene. Iako se u početku pojave tih promjena čine poprilično proizvoljnima, nakon nekoliko naučenih brojača počet ćemo uvidati pravilnosti.

arapski	osnovno čitanje	時 (じ)	人 (にん)	個 (こ)
1	いち	いち. じ	ひと. り ²	いつ. こ
2	に	に. じ	ふた. り ²	に. こ
3	さん	さん. じ	さん. にん	さん. こ
4	よん	よ. じ	よ. にん	よん. こ
5	ご	ご. じ	ご. にん	ご. こ
6	ろく	ろく. じ	ろく. にん	ろっ. こ
7	なな	しち. じ	しち. にん / なな. にん	なな. こ
8	はち	はち. じ	はち. にん	はっ. こ / はち. こ
9	きゅう	く. じ	きゅう. にん	きゅう. こ

Vježba

Sljedeće brojeve pročitajte i prevedite. Odredite kakve stvari broje.

七	五十三	三百二十五	五万六千六百二十四
三つ	七つ	五つ	十
5 時	14 時	24 時	7 時
6 人	61 人	367 人	8603 人
1 個	16 個	598 個	83457 個

²Ovo nisu posljedice glasovne promjene novih brojeva već stari brojevi i brojač - u starom sustavu za brojanje ljudi koristio se nastavak ~ たり.

Količina II

Prošli put smo naučili kako se čitaju brojevi i promotrili što se događa kad na njih dodajemo brojače kako bismo izrazili količinu. U nastavku ćemo količinu pokušati smjestiti u rečenicu, učeći pritom još nekoliko korisnih brojača.

Korisni brojači

Ispod se nalazi tablica često korištenih brojača koji se pojavljuju u ovoj lekciji.

- 分 (ふん) - minute
- 秒 (びょう) - sekunde
- 枚 (まい) - tanke plosnate stvari (npr. listovi papira)
- 本 (ほん) - duguljaste stvari (npr. štapovi)
- 台 (だい) - strojevi, namještaj
- 匹 (ひき) - male životinjice (ali ne zečevi!)

rimski	分 (ふん)	秒 (びょう)	枚 (まい)	本 (ほん)	台 (だい)	匹 (ひき)
1	いつ. ぶん	いち. びょう	いち. まい	いつ. ぽん	いち. だい	いつ. ひき
2	に. ぶん	に. びょう	に. まい	に. ほん	に. だい	に. ひき
3	さん. ぶん	さん. びょう	さん. まい	さん. ぽん	さん. だい	さん. ひき
4	よん. ぶん	よん. びょう	よん. まい	よん. ほん	よん. だい	よん. ひき
5	ご. ぶん	ご. びょう	ご. まい	ご. ほん	ご. だい	ご. ひき
6	ろっ. ぶん	ろく. びょう	ろく. まい	ろっ. ぽん	ろく. だい	ろっ. ひき
7	なな. ぶん	なな. びょう	なな. まい	なな. ほん	なな. だい	なな. ひき
8	はっ. ぶん	はち. びょう	はち. まい	はっ. ぽん	はち. だい	はっ. ひき
9	きゅう. ぶん	きゅう. びょう	きゅう. まい	きゅう. ほん	きゅう. だい	きゅう. ひき
10	じゅっ. ぶん	じゅう. びょう	じゅう. まい	じゅっ. ぽん	じゅう. だい	じゅっ. ひき

Pridruživanje količine imenici česticom の

Ovo je univerzalno pravilo i može se koristiti u svim situacijama. Ako želimo reći koliko neke imenice ima, to možemo učiniti po receptu:

<količina> の <imenica>

Prednost ovog oblika je to što s desne strane izgleda kao imenica pa ga možemo smjestiti u rečenicu po svim pravilima koja smo dosad naučili. Pogledajmo neke primjere:

6匹の ねこを みた。

Vidio sam šest mačaka.

はこの なかに 6匹の こねこが いた。

U kutiji je bilo šest mačića.

3人の ともだちに あった。

Sreo sam tri prijatelja.

3人の ともだちと はなした。

Pričao sam s troje prijatelja.

たけしくんは 2本の フォークで にくを さした。 *Takeši je napiknuo meso dvjema vilicama.*

Uočimo i da ovakav izraz ima dobro definirano značenje izvan konteksta rečenice (6匹のねこ uvijek znamo protumačiti kao *šest mačaka*) što u narednim primjerima neće biti slučaj.

Količina s česticama が i を

Kad je imenica kojoj želimo dodati podatak o količini u ulozi subjekta ili objekta, smijemo količinu izreći na nešto kraći način:

<imenica> が <količina>

<imenica> を <količina>

Prednost ovakvog izraza je jezgrovitost - imamo jednu česticu manje.

ねこを 6匹 みた。 *Vidio sam šest mačaka.*
 はこの なかに こねこが 6匹 いた。 *U kutiji je bilo šest mačića.*

U istoj ćemo rečenici izbjegavati na ovaj način reći količinu za obje čestice:

こどもたちが 2人 ねこを 6匹 みた。 *Dvoje djece je vidjelo 6 mačaka. ✗*
 2人 の こどもたちが ねこを 6匹 みた。 *Dvoje djece je vidjelo 6 mačaka. ✓*

Općenito, ovaj način izražavanja količine ima puno posebnih slučajeva koje nije korisno učiti na pamet već ih je bolje usvojiti kroz primjere.

Kraći izraz s bilo kojom česticom

Još jedan široko primjenjiv način da imenici dodamo količinu je po receptu:

<imenica><količina><čestica>

Ovaj izraz je kratak, ali zadržava univerzalnost. U praksi ćemo za čestice が i を gdje god možemo koristiti njihov poseban izraz kako je opisano u prethodnom odjeljku, ali ovaj će nam recept biti koristan kad se radi o drugim česticama i možemo ga smatrati zgodnom zamjenom za recept s の.

ねこ 6匹を みた。¹ *Vidio sam šest mačaka.*
 はこの なかに こねこ 6匹が いた。¹ *U kutiji je bilo šest mačića.*
 ともだち 3人に あった。 *Sreo sam tri prijatelja.*
 ともだち 3人と はなした。 *Pričao sam s troje prijatelja.*
 たけしくんは フォーク 2本で にくを さした。 *Takeši je napiknuo meso dvjema vilicama.*

Vježba

Probajte na što više načina reći sljedeće rečenice.

1. U mojoj sobi su tri stolice.
2. Pojeo sam osam palačinki.
3. Ušli su u dva auta.
4. G. Suzuki je pričala s tri prijateljice.
5. Njih petorica su ispisali dvadeset i šest papira.

¹Iako razumljivo, ovo uopće ne zvuči prirodno.

Pitanja i završne čestice

U prethodnim smo lekcijama naučili rečenici dodati razne informacije. Često smo to čineći naglašavali na koje pitanje odgovara koji dio rečenice - sada je vrijeme da naučimo ta pitanja i postaviti.

Čestice na kraju rečenice

Dosad smo naučili razne čestice koje dolaze uz imenice i određuju njihovu ulogu u rečenici. Osim takvih, postoje i čestice koje dolaze na kraju rečenice, iza predikata. One na razne načine nadopunjuju značenje ili mu dodaju osjećaje govornika. U ovoj ćemo lekciji naučiti tri najvažnije i najčešće: よ, ね i か.

Naglašavanje česticom よ

Kad se pojavi na kraju rečenice, ova čestica sugovorniku na nju svraća pozornost. Koristimo je kad želimo istaknuti da rečenica sadrži neku novu informaciju:

たけしくんは けさ、日本にかえった。 *Takeši se jutros vratio u Japan.*

たけしくんは けさ、日本にかえったよ。 *Hej, Takeši se jutros vratio u Japan!*

Koliko je naglasak dramatičan uvelike ovisi i o načinu na koji je rečenica izgovorena - na ovo treba dobro obratiti pozornost pri slušanju. Ponekad se ova čestica može pojaviti i odmah iza imenice (kao čestice na koje smo dosad navikli). U tom slučaju radi kao vokativ u hrvatskom jeziku:

たけしよ、日本にかえれ¹。 *Hej Takeši, vrati se u Japan.*

Traženje potvrde česticom ね

Vrlo slično hrvatskom, dodamo li na kraju rečenice ね, očekujemo od sugovornika da nam potvrdi ono što smo upravo rekli. Kao i ranije, intonacija je jako bitna, ali i taj je aspekt vrlo sličan hrvatskom. Završi li rečenica uzlaznom intonacijom, zaista od sugovornika očekujemo potvrdu, no ako je intonacija silazna, radi se o retoričkom pitanju.

はな
あの花は きれいです。 *Onaj cvijet je lijep.*

あの花は きれいですね。 *Onaj cvijet je lijep, zar ne?*

Upitna rečenica česticom か

Osnovna funkcija ove čestice slična je u hrvatskom znaku ? (upitnik, nije greška u ispisu). Da bi bile gramatički potpune, sve upitne rečenice u japanskom trebaju na kraju imati česticu か, ali u kolokvijalnom govoru ona se često izostavlja kad je iz ostatka rečenice jasno da se radi o pitanju. U jednostavnim situacijama, ova čestica pretvara rečenicu u da/ne pitanje:

花子さんは たけしくんを みた。 *Hanako je vidjela Takešija.*

花子さんは たけしくんを みたか。 *Je li Hanako vidjela Takešija?*

¹Ovaj oblik glagola koji završava na ~e još neko vrijeme nećemo učiti, ali radi se o imperativu koji često može zvučati grubo i nepristojno.

たけしくんは サルマを たべた。 *Takeši je pojeo sarmu.*
 たけしくんは サルマを たべたか。 *Je li Takeši pojeo sarmu?*

Ako rečenica završava neprošlim kolokvijalnim oblikom spojnog glagola (zdravo seljački だ), onda je običaj iz upitne rečenice taj だ izbaciti:

花子さんは サルマが きらいだ。 *Hanako mrzi sarmu.*
 花子さんは サルマが きらいか。 *Mrzi li Hanako sarmu?*

Složenije upitne rečenice

Naučili smo česticom か postavljati da/ne pitanja, no što ako želimo neku precizniju informaciju? U jezicima na koje smo navikli, postavljanje pitanja uključuje i preslagivanje redoslijeda riječi u rečenici, no u japanskom to nije slučaj. Pitanje ćemo napraviti tako da na mjesto gdje bi se u rečenici pojavila informacija koja nas zanima postavimo odgovaraju upitnu riječ:

すずきさんは ともだち と はなした。 *Suzuki je razgovarala s prijateljem.*
 すずきさんは だれ と はなしたか。 *S kim je Suzuki razgovarala?*

U nastavku se nalaze korisne upitne riječi za informacije koje zasad znamo izreći.

riječ	zamjenjuje	primjer odgovora
だれ	<i>tko</i>	すずきさん、あの人
なん/なに	<i>što</i>	りんご、はこ
どれ	<i>koje</i>	あれ、これ
どの <nešto>	<i>koje<nešto></i>	このねこ、そのいえ
どこ	<i>gdje</i>	そこ、いえのうしろ
どんな <nešto>	<i>kakvo<nešto></i>	きれいな、あかい
どう	<i>kako</i>	きれいに、あかく
なん + <brojač>	<i>koliko</i>	三人、五匹

Zamjena tražene informacije veoma je doslovna - jedino na što trebamo obratiti pozornost je da upitne riječi nikad ne smiju biti označene česticom は - nju ćemo pretvoriti u が.

Vježba

Prevedite sljedeća pitanja na hrvatski i odgovorite na njih na japanskom.

- だれが たけしくんの ケーキを たべたか。
- 花子さんは なにを たべたか。
- どれが あなたの 物ですか。
- どんなアイスクリームを かったか。
- その かばん、どこで かったか。
- パーティに ともだちが なん人 きたか。
- コーヒー、どうですか。

い oblik

Teorija

Japanski naziv ovog oblika je 連用形 (れん. よう. けい dosl. *oblik za uzastopno korištenje*). Ponekad, iako ne često, može se sresti i naziv konjunktiv. Još na prvom satu spomenuli smo kako je japanski jezik "ljepljiv", u smislu da se riječi mogu tvoriti spajanjem i dodavanjem raznih nastavaka. Ključnu ulogu u tome ima upravo ovaj, kao i iz njega izvedeni て oblik.

Tvorba

U tablici ispod prikazani su い oblici svih glagola:

	nepravilni	一	五
glagol	いく くる ある する	～る	く, ぐ, す, ぬ, む, ぶ, う, つ, る
い oblik	いき き あり し	～	き, ぎ, し, に, み, び, い, ち, り

Za 一段 (いち. だん) glagole, い oblik dobijemo micanjem zadnjeg る. Za sve 五段 (ご. だん) glagole vrijedi isto pravilo - zadnji znak hiragane prebacit ćemo iz う reda u pripadni い red. Na nepravilne glagole, kao i obično, moramo pripaziti.

Korištenje

Vrlo često imenice koje po značenju idu uz glagol nastaju iz njegovog い oblika (npr. はなす - *pričati* → はなし - *priča*), ali to je više čest slučaj nego čvrsto gramatičko pravilo.

Većinom se ovaj oblik pojavljuje pri spajanju s pomoćnim glagolima i pridjevima, kojih ima jako puno i s raznim značenjima. Pravilo je uvijek da glavni glagol prebacimo u い oblik, a onda na njega dodamo pomoćni glagol ili pridjev, mijenjajući tako originalno značenje glavnog glagola. Tako nastala riječ nasljeđuje gramatičku ulogu pomoćnog glagola / pridjeva i može se dalje spajati i dobivati nastavke. Damo li si oduška, ovako nastale riječi mogu postati prilično dugačke.

Pristojni oblik glagola ~ ます

Dodavanjem pom. glagola ます na い oblik glagola, dobivamo njegov pristojni oblik. Kad razgovaramo s nepoznatima, starijima ili više-manje bilo kime s kim nismo bliski, pazit ćemo da rečenice uvijek završavamo pristojnim predikatima. Za predikate s imenicama i pridjevima, pristojni oblik smo naučili već ranije (です). Da bi nam bio koristan, i za pristojni oblik moramo zapamtiti vrijeme i negaciju:

	nepr.	pr
poz.	ます	ました
neg.	ません	ませんでした

Zapamtimo da pristojnost rečenice ovisi samo o glavnom predikatu i da se u predikatima zavisnih rečenica pristojni glagoli **ne pojavljuju** osim u iznimnim situacijama (npr. kad nekog citiramo). Pogledajmo neke primjere:

日本に行く。

日本に行きます。

Idem u Japan.

はこの中に りんごが あった。

はこの中に りんごが ありました。

U kutiji je bila jabuka.

どうぶつえんで トラを 見た。

どうぶつえんで トラを 見ました。

U zoološkom vrtu sam vidio tigra.

たけしくんは てがみを かかなかった。

たけしくんは てがみを かきませんでした。 *Nisam napisao pismo Takešiju.*

Vježba

Upristojimo sljedeće rečenice!

Lv. 1

1. あの はなは きれい。
2. そらは あおかった。
3. あれは ねこ じゃない。
4. きのは あたたかくなかった。

Lv. 2

1. あの きれいな はなを 見た。
2. あおい そらを 見る。
3. たけしくんは えいがを 見ない。
4. あの木を 見なかった。

Lv. 3

1. おかねが ない。
2. すずきさんと 3じかん¹ べんきょうした。
3. ともだちに てがみを かいた。
4. その本を よまなかった。

Lv. 4*

1. たけしくんは 「えいがかんに いかない」と いった。
2. はなこちゃんは 「えいがかんが きらいです」と いわなかった。
3. あたらしい くるまを かった 田中さんは うれしかった。
4. はなこちゃんの りんごを たべた たけしくんは かくれた。

¹Dodamo li かん na brojač za vrijeme, pretvaramo količinu iz točnog vremena u raspon.

て oblik

Još jedan spojni oblik glagola sličan いる obliku. Gledajući tvorbu, nastaje iz いる oblika baš kao i prošlost. Za dobivanje prošlosti, dodavali smo nastavak ~た, za ovaj ćemo oblik dodati nastavak ~て. Ovo će uzrokovati identične promjene na ごだん i nepravilnim glagolima, tako da tvorbu て oblika dobivamo gratis ako smo dobro naučili prošlost - samo ne završava samoglasnikom *a* nego *e*!

Imperativ

Kad glagol u て obliku završava rečenicu, tumači se kao jednostavni imperativ. Ovakav govor je kolokvijalan i nije pristojan prema nepoznatim ljudima, a češće ga koriste žene. Dodavanjem pristojnog glagola ください, ovaj se imperativ ublažava u zamolbu (koja je većinom retorička i zapravo se još uvijek radi o blagoj naredbi) i u takvom obliku može se pristojno koristiti prema nepoznatim ljudima i u formalnim situacijama.

りんごを たべて。 *Pojedi jabuku.*
りんごを たべて ください。 *Molim te, pojedi jabuku.*

Sastavni veznik

Glagolima u て obliku možemo više rečenica povezati u uzročno-posljedični i/ili vremenski slijed. Ova uzastopnost je vrlo bitna za razumijevanje. U hrvatskom jeziku, tako spojene rečenice odgovaraju nezavisno složenim sastavnim rečenicama (*i*, *pa*).

くつを はいた。いえを でした。 *Obukao sam cipele. Izišao sam iz kuće.*
くつを はいて、いえを でした。 *Obukao sam cipele i izišao iz kuće.*
おなかが すいた。りんごを たべた。 *Ogladnio sam. Pojeo sam jabuku.*
おなかが すいて、りんごを たべた。 *Ogladnio sam pa sam pojeo jabuku.*

Trenutno stanje s pomoćnim glagolom いる

Kako već znamo, いる je glagol stanja koji koristimo kao *biti*, *postojati* za živa bića. Kao pomoćni glagol uz て oblik, mijenja značenje glavnog glagola tako da opisuje trenutno stanje stvari:

そらを みる。 *Gledati nebo. / Gledat ću nebo.*
そらを みている。 *Gledam nebo. (upravo sad)*

Budući je vrijeme u japanskom klizno u odnosu na glavni glagol, moguće je reći i

そらを みていた。 *Gledao sam nebo. (upravo onda u prošlosti)*

što se razlikuje od dosad nam poznatog

そらを みた。 *Vidio sam nebo.*

Zbog osnovne ideje iza ovog oblika (opis trenutnog stanja), negiramo li glagol いる, možemo značenje protumačiti na dva načina:

(まだ)そらを みていない。 *Upravo ne gledam nebo. ili (još uvijek) Nisam pogledao nebo.*

U praksi je vrlo čest slučaj da se dio u zagrada implicira. Tako je uobičajena razmjena sljedećeg formata:

ひるごはんは (もう) たべたか? *Jesi li (već) ručao?*
いえ、 (まだ) たべていない。 *Ne, nisam (još).*

Dopustimo li tome da "otkliže" u prošlost, dobit ćemo situaciju koja je iz perspektive hrvatskog jezika komplicirana, ali u japanskom ostaje jednostavna ako zapamtimo da て + いる izriče trenutno stanje (u kojem god trenutku ono bilo).

そのときは まだ、 ひるごはんを たべていなかった。 *U tom trenutku još nisam bio ručao.*

Vježba

Recite sljedeće rečenice na japanskom. U zagrada se nalaze glagoli koje smo rjeđe spominjali, a koji bi vam mogli u tome pomoći.

1. Očisti svoju sobu. (そうじする)
2. Molim te iznesi smeće. (だす)
3. Jutros sam ustao, pojeo doručak i otišao u dućan. (おきる)
4. Molim te, očisti sobu i iznesi smeće.
5. Spavao sam.
6. Još nisam iznio smeće.
7. Igram se s mačkom. (あそぶ)
8. Pričam s prijateljima.
9. Još to nisam ispričao prijateljima.
10. Suzuki tada još nije bio oženjen. (けっこんする)

Upotrebe い oblika I

Prisjetimo se - い oblik koristimo uglavnom za spajanje glavnog i pomoćnih glagola ili pridjeva koji dopunjuju osnovno značenje glagola. U nastavku ćemo vidjeti nekoliko čestih primjera upotrebe i ugrubo ih objasniti.

Imperativ s なさい

Slično kao što na て oblik možemo dodati ください da bismo napravili molbu koja je zapravo blagi imperativ, na い oblik možemo dodati なさい što ga pretvara u *strogu* (ali nikako *grubu*) naredbu. Ovako će se izražavati iskusni prema manje iskusnima, na primjer roditelji prema djeci. Zadaci na ispitima također često mogu biti napisani ovim imperativom.

にんじんを ^た 食べなさい。	<i>Jedi mrkve.</i>
そと 外に 出なさい。	<i>Izadi van.</i>
つぎ ぶん 次 ^ご の文を ^{やく} クロアチア語に 訳しなさい。	<i>Prevedi sljedeću rečenicu na hrvatski.</i>

Valja zapamtiti kako se korištenjem ovog imperativa stavljamo hijerarhijski iznad onog kome je upućen. Tako je recimo u redu obratiti se profesoru koristeći て + ください, ali nije pristojno učiniti isto s い + なさい.

Izražavanje želje s たい

Dodamo li na い oblik glagola pom. pridjev たい, dobivamo značenje *želim raditi* <glagol>. S ovim oblikom postoje dvije stvari na koje valja obratiti pažnju:

- Čestica koja označava objekt glavnog glagola može biti i を i が bez razlike u značenju. Povijesno, ispravno je u ovakvim rečenicama objekt označiti sa が kao kod pridjeva すき i きらい koje smo ranije naučili, ali u zadnje se vrijeme često čuje i (po starom govoru krivo) を.
- Ovaj oblik je subjektivan - izražava našu želju i nećemo ga nikad koristiti kad govorimo o željama drugih.

アイスクリームが食べたい。	<i>Želim jesti sladoled. ✓</i>
アイスクリームを食べたい。	<i>Želim jesti sladoled. ✓</i>
たけしくんはアイスクリームが食べたい。	<i>Takeši želi jesti sladoled. ✗</i>

Kad je predikat u ovom obliku, uvijek možemo pretpostaviti subjekt わたし.

Lagano i teško s やすい i にくい

Dodavanjem navedenih pridjeva glagolu možemo izraziti da je neka radnja lagana ili teška.

このかいだんは のぼりにくい。	<i>Po ovim stepenicama se teško penjati.</i>
すしは食べやすい。	<i>Sushi je lako jesti.</i>
たけしくんの もじは よみにくい。	<i>Takešijev rukopis je teško čitati.</i>
たけしくんの もじは よみやすくない。	<i>Takešijev rukopis nije lagano čitati.</i>
先生は よみにくい もじが きらいです。	<i>Učitelj ne voli rukopis koji je teško čitati.</i>

U primjerima iznad dobro je obratiti pažnju na to da spajanjem glagola s pom. pridjevima dobivamo **pridjev**. U zadnjem primjeru vidimo da tako nastali pridjev možemo koristiti i u opisnom obliku (よみにくいもじ) što se u hrvatskom raspakira u cijelu opisnu rečenicu.

Doći i ići raditi s いく i くる

U hrvatskom jeziku svakodnevno koristimo izraze oblika *idem jesti* ili *došao sam pogledati*. U japanskom istu ideju možemo izraziti tako da na い oblik glagola dodamo česticu に i to prikvačimo na glagol 行く ili 来る. Bitno je ne zaboraviti da ove glagole ne lijepimo direktno na glavni, već im dodajemo informaciju (*što idem?*) česticom に.

えいがを 見に行く。	<i>Idem gledati film.</i>
あした、花子さんが あそびに来る。	<i>Sutra će Hanako doći u posjetu¹.</i>
たけしくんは ぎゅうにゅうを かいに行った。	<i>Takeši je otišao kupiti mlijeko.</i>
WiFi を なおしに来た。	<i>Došao sam popraviti WiFi.</i>

Početak i kraj radnje s はじめる i おわる

Dodavanjem spomenutih glagola dobivamo značenje kakvo u hrv. imamo u izrazima *počeo sam gledati* ili *završio sam s jelom*.

日本語を ベンきょうしはじめた。	<i>Počeo sam učiti japanski.</i>
すずきさんは ほそいみちを あるきはじめました。	<i>Suzuki je krenuo hodati uskim putem.</i>
sake を のみおわって、かえった。	<i>Dovršio sam (piti) sake i vratio se kući.</i>

Vježba

Rečenice u nastavku prevedite na hrvatski.

1. そのとき、たけしくんは かえりたいと おもいはじめた。
2. 日本語の どうしは わかりにくい ですか?
(どうし - *glagol*)
3. まえの本を よみおわって、こんどは よみやすい本を かりに いきます。
(こんど - *ovaj put* ili u kontekstu *drugi put*)
4. 先生が たけしくん「あとで しょくいんしつに きなさい」と いいました。
(しょくいんしつ - *zbornica*)
5. まいしゅう ここに すしを たべに くるよ。
(まい ~ *svaki* ~ za vrijeme, npr. にち, しゅう, つき, とし, あさ, ばん...)
6. すずきさんは きよねん ひっこして、あそびに こなく なった。
(ひっこす - *preseliti se*)
7. * 日本から もどった ともだちの はなしを きいて わたしも いきたく になりました。

¹あそぶ ne znači samo igrati se već zabavljati se općenito i zato se koristi i za neformalno druženje. Rečenica ne implicira nužno da je Hanako dijete i da će se doći igrati.

Upotrebe て oblika I

U nastavku su opisani neki česti pomoćni glagoli koji se koriste s て oblikom. Osim što se na njega lijepe pomoćni glagoli, て oblik često sudjeluje i u raznim drugim gramatičkim izrazima.

Pokus, pokušaj s ~ みる

U hrvatskom jeziku nema ekvivalentnog izraza - koristimo ga kad ne znamo kakav će biti rezultat neke radnje, ali ćemo je svejedno napraviti i **vidjeti**. Na prirodni hrvatski to u kontekstu možemo prevesti na razne načine.

なつとうを たべてみた。 *Probao sam (jesti) nattō.*
 おかあさんと はなしてみます。 *Pokušat ću pričati s majkom.*
 いちど 日本に 行ってみたい。 *Htio bih jednom otići u Japan.*

Pogledamo li rečenice iznad, možemo uočiti jednu vrlo bitnu stvar. Radnja glavnog glagola uopće nije upitna - ne radi se o tome da ćemo pokušati pa možda ne uspijemo - nesigurnost je u posljedicama naše radnje.

Priprema za budućnost s ~ おく

Još jedan od izraza kojima u hrvatskom nemamo dobar par - ovako kažemo da radnju glavnog glagola obavljamo u pripremi za nešto što će se dogoditi u budućnosti. Od punog prijevoda na hrvatski u konkretnim situacijama najčešće odustanemo.

たべておいて。 *Jedi (sada dok možeš).*
 ゆうべ ごみを 出しておいた。 *Sinoć sam iznio smeće (unaprijed da kasnije ne moram).*
 しょうほうほうを よんでおいた。 *Pročitao sam upute (jer će mi dobro doći).*

Implicirano značenje je jako ovisno o kontekstu i puno ga je važnije shvatiti nego prevesti.

Učiniti nešto za nekoga s ~ くれる i ~ あげる

Značenje ovog izraza vrlo je slično osnovnom značenju pomoćnih glagola koje koristimo, ali se primjenjuje na radnju. Hoćemo li koristiti くれる ili あげる, kao i u osnovnom značenju, ovisit će o tome tko nešto radi za koga. Kad netko tko nam je (u društvenom smislu) bliže čini nešto za nekog tko je izvan našeg zajedničkog kruga, koristit ćemo あげる. Obratno, kad netko izvan našeg kruga čini nešto za nekoga tko nam je bliže, reći ćemo くれる.

たけしくんは すうがくを おしえてあげた。
Pokazao sam Takešiju matematiku.
 はなこちゃんが (わたしに) すうがくを おしえてくれた。
Hanako mi je pokazala matematiku.
 あにの へやを そうじ してあげた。
Počistio sam sobu starijem bratu.
 (かわりに) あにが わたしの しゅくだいを かいてくれた。
(Zauzvrat) je on meni napisao zadaću.

Iako općenito subjekt i meta mogu biti drugi ljudi, većinom ćemo あげる koristiti kad mi nešto radimo za nekoga, a くれる kad netko drugi nešto radi za nas. U pravilu je dobro izbjegavati あげる jer u krivoj situaciji može zvučati arogantno.

Dobiti nekoga da nešto učini s ~ もらう

Ovaj ćemo glagol koristiti najčešće kad subjekt nešto za metu učini na zahtjev ili molbu. U odnosu na prethodna dva glagola, ovdje je perspektiva promijenjena - govorimo iz perspektive onoga za koga je radnja učinjena.

たけしくんが はなこちゃんに すうがくを おしえてもらった。

Hanako je Takešiju pokazala matematiku. (On je to zamolio.)

(わたしは) はなこちゃんに すうがくを おしえてもらった。

Hanako mi je pokazala matematiku. (Ja sam je zamolio.)

あにの へやを そうじ してあげた。

Počistio sam sobu starijem bratu. (Ovdje もらう nije prirodno!)

(かわりに) わたしは あにに しゅくだいを かいてもらった。

(Zauzvrat) sam tražio brata da mi napiše zadaću.

U pravilu もらう nećemo koristiti tako da mi budemo meta (čestica に) jer je u značenje glagola ugrađena zahvalnost subjekta meti pa je neprirodno implicirati da je nama netko zahvalan. Ovo je dio šire filozofije jezika u kojoj se pokušava izbjeći govor o tuđim osjećajima.

Vježba

Lv. 1

1. のんでみた。
2. そうじ しておいた。
3. よんであげた。
4. おしえてくれた。
5. かってもらった。

Lv. 2

1. このおちやを のんでみましたか。
2. いえを そうじ しておく と きめた。
3. 先生は 子供たちに えほんを よんであげた。
4. ともだちが わたしに ぶつりがくを おしえてくれた。
5. かのじよに ぎゅうにゅうを かってもらった。

Lv. 3

1. このおちやを のんでみたいですか。
2. いえを そうじ しておく と きめて せんざいを かいに いった。
3. 先生は まいにち 子供たちに えほんを よんであげていました。
4. ぶつりがくを おしえてくれて ありがとう と ともだちに いいました。
5. * かのじよに かいわすれた ぎゅうにゅうを かいに いった もらった。

Složene rečenice

Teorija

Rečenice možemo slagati tako da budu zavisne (複文 - ふく. ぶん) ili nezavisne (重文 - じゅう. ぶん). Razlika između jednog i drugog je u hijerarhiji - nezavisno složene rečenice ne gube na značenju ako ih razdvojimo, ali između njih postoji neki odnos, no kod zavisno složenih rečenica, jedna je drugoj podređena. U pravilu, podređena rečenica će odgovarati na pitanje koje možemo formirati preoblikujući nadređenu. Pogledajmo neke primjere:

ばんごはんを たべて ねた。 *Pojeo sam večeru i zaspao.*
くろくて あしの はやい ねこを 見た。 *Vidio sam brzu crnu mačku.*

Prva rečenica je nezavisno složena - dvije jednostavne rečenice od kojih se sastoji ne govore ništa jedna o drugoj. U drugoj rečenici, koja u hrvatskom jeziku zapravo i nije složena, ali u japanskom jest, prva podrečenica (くろくて あしがはやい) govori nešto o dijelu druge (ねこ) pa ćemo za nju reći da je podređena drugoj. Za provjeru, možemo pitati どんなねこを見たか.

Veznici s predikatnim oblikom

Gramatički, veznicima u nastavku je zajedničko to da im prethodi predikat. Za svaki veznik dana su po tri primjera - jedan sa svakom od tri vrste predikata na što je korisno obratiti pozornost.

- から izriče razlog (*jer*, zavisno slaganje)

つまらないから えいがを 見ない。
Ne gledam filmove jer su dosadni.
たまねぎを たくさん たべなかつたから びょうきに なった。
Razbolio sam se jer nisam jeo puno luka.
しずかな人だから だれも きづいてくれない。
Nitko me ne primjećuje jer sam tih.

Zapamtimo da se za ovu upotrebu から koristi uglavnom u govoru te da ponekad može zvučati grubo i odavati govornikovu emocionalnu uključenost u ono o čemu se govori¹.

- けど・けれど・けれども su veznici suprotnih rečenica (*ali*, nezavisno slaganje)

うさぎは はやいけど、きつねも はやい。
Zečevi su brzi, ali i lisice su brze.
たけしくんは たべてくださいと いったけど、たべなかつた。
Rekao sam Takešiju da pojede, ali nije (pojeo).
はなこさんは しずかだけど、わたしは はなこさんに きづいた。
Hanako je tiha, ali ja sam je primijetio.

Ovi se veznici koriste gotovo isključivo u govornom jeziku, a u pisanom zvuče neformalno i opušteno. Sve tri varijante su jednake po značenju, no けれど i けれども zvuče pristojnije.

¹Što je u kontekstu japanske kulture upravo grubo jer se osjećaji ne pokazuju.

- が je također veznik suprotnih rečenica (*ali*, nezavisno slaganje)

つまらないが、わたしは きらいじゃない。

Dosadno je, ali meni nije mrsko.

きいてみましたが、せんせいも しりませんでした。

Pitao sam, ali ni učitelj nije znao.

いまは しずかだが、あさは けっこう にぎやかだ。

Sad je tiho, ali ujutro je prilično živahno.

Po značenju, が je isto što i けど, ali formalnije i pretežno dio pisanog jezika.

Veznici s opisnim oblikom

Za razliku od prethodne skupine, ovim veznicima prethodi opisni oblik. Uočljiva je razlika za imenice i な pridjeve! U konkretnim primjerima, razlog za opisni oblik je to što su nastali kraćenjem もの u の.

- ので izriče razlog (*jer*, zavisno slaganje)

つまらないので えいがは 見ません。

Ne gledam filmove jer su dosadni.

たまねぎを たくさん たべなかつたので びょうきに なった。

Razbolio sam se jer nisam jeo puno luka.

しずかなので だれも きづいてくれない。

Nitko me ne primjećuje jer sam tih.

Po značenju jednak upotrebi から koju smo ranije naučili, no zvuči blaže, smirenije i pristojnije.

- のに kao veznik dopusnih rečenica (*iako*, *unatoč*, zavisno slaganje)

あたまが いたいのに がっこうへ いった。

Otišao sam u školu iako me boli glava.

たまねぎを たくさん たべたのに びょうきに なった。

Razbolio sam se iako sam jeo puno luka.

ふゆなのに アイスクリームが たべたい。

Iako je zima, jede mi se sladoled.

Ovaj se veznik jednako koristi i u formalnim i u neformalnim situacijama.

Veznici s て oblikom

Veznicima iz ove skupine prethodi predikat u て obliku.

- から govori *nakon čega* se događa glavna rečenica (zavisno slaganje)

えいがを みてから、つまらないと おもった。

Nakon što sam pogledao film, pomislio sam kako je bezveze.

みずにおちてから けっこう ぶかいと わかった。

Nakon što sam upao u vodu, shvatio sam da je prilično duboka.

Kao što se da vidjeti iz priloženog, tumačenje から jako varira ovisno o tome što se nalazi ispred. Iz tog je razloga korisno uložiti nešto vremena u razumijevanje vrsta raznih oblika i dijelova rečenice. Uočimo da ova upotreba s imenskim predikatima koji uvijek izriču **stanje** nema smisla jer je zavisna rečenica **događaj** koji prethodi glavnoj.

- も izriče hipotetsku prepreku glavnoj rečenici (zavisno slaganje)

あたまが いたくても がっこうへ いく。

Idem u školu makar me boljela glava.

たまねぎを たくさん たべても びょうきに なる。

Razbolit ćeš se čak i ako budeš jeo puno luka.

ふゆでも アイスクリームが たべたい ひは ある。

Ima dana kad mi se jede sladoled iako je zima.

Po značenju, ovaj veznik je vrlo blizak のに - oba izražavaju prepreku unatoč kojoj se glavna rečenica događa. Međutim, のに se koristi za stvarne prepreke, a も u situacijama gdje prepreka ne postoji nužno. Posljedično ćemo ovu upotrebu も češće čuti u neprošlim rečenicama, a のに u prošlosti, iako to nije gramatičko pravilo.

Kontekstualni oblici veznika

U govornom jeziku, vrlo je čest slučaj da se izrečene misli mijenjaju i prekidaju pa se isto događa i izgovorenim rečenicama. Zbog toga veznici često imaju "kontekstualni oblik" kojim započinjemo rečenicu, nadovezujući se na ono što smo prethodno rekli. Ti su oblici nastali stavljanjem spojnog glagola pred veznike:

あたまが いたい。 *Boli me glava. (kontekst)*

だから びょういんへ いった。 *Zato sam otišao u bolnicu.*

だけど がっこうへ いった。 *Ali, otišao sam u školu.*

だが、がっこうへ いった。 *Ali, otišao sam u školu.*

なので びょういんへ いった。 *Zato sam otišao u bolnicu.*

なのに がっこうへ いった。 *Ali ipak sam otišao u školu.*

でも、がっこうへ いった。 *Ali, otišao sam u školu.*

To je jako puno *ali* koje treba naučiti razlikovati ☺. Sjetimo se da ne postoji preslikavanje *jedan za jedan* između hrvatskih i japanskih veznika i da to što u hrvatskom često različite oblike japanskog prevedemo na sličan ili isti način ne znači da u japanskom među njima nema razlike.

Pokušajmo se usredotočiti na shvaćanje što rečenice znače **na japanskom!**